

Kantoor van Afgifte: 2800 Mechelen 1

P309638

België - Belgique
P.B. - P.P.
2800 Mechelen 1
BC 7215

Nieuwsbrief

6^e jaargang Nr 2 – april-mei-juni 2006

Mossen en Lichenen
Planten
paddestoelen

Verschijnt
driemaandelijks
6de jaargang

afzendadres:
Coxiestraat 11
2800 Mechelen

studie@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be

natuurpunt

Deze nieuwsbrief wordt gratis toegestuurd aan al de leden van:

- ❑ De Werkgroep Mossen en Lichenen
- ❑ De Plantenwerkgroep
- ❑ De Paddestoelenwerkgroep

Wenst u lid te worden van één van de werkgroepen en de nieuwsbrief op regelmatige basis te ontvangen, stuur dan een briefje naar Natuurpunt Studie, Michiel Coxiestraat 11, 2800 Mechelen of een mailtje naar Studie@natuurpunt.be

Het is ook mogelijk de nieuwsbrief digitaal te ontvangen (PDF-formaat). Wie dit wil kan ons hiervoor contacteren.

Wenst u de nieuwsbrief niet langer te ontvangen, geef dan een seintje. Dat spaart moeite en papier.

Veel leesplezier !

De volgende nieuwsbrief zal in april verschijnen. Artikels en kalenders kunnen tot 20 maart ingestuurd worden...

Wil u ons financieel steunen dan kan dat. Giften vanaf 30€ zijn fiscaal aftrekbaar.

Storten kan op rekening rek nr : 230-0524745-92 met vermelding van de volgende projectnummers (opgelet, dit zijn nieuwe nummers!):

- Natuurstudie algemeen	2000
- Hyla	2151
- Fonds H.Franckx.....	3150
- Zoogdierenatlas	2450
- Zoogdierenwerkgroep	2451
- Hamsterproject.....	2470
- Vleermuizenwerkgroep	2461
- Vogelwerkgroep	2401
- Plantenwerkgroep	2351
- Ongewerveldenwerkgroep	2251
- Paddestoelenwerkgroep	2301
- Mossenwerkgroep.....	2201

**Projectnummers individuele
Plantenwerkgroepen:**

- PWG Afdeling Gent.....2352
- PWG West-Vlaanderen.....2353

Giften op deze nummers zijn integraal voor de ondersteuning van de desbetreffende werkgroepen.

INHOUD

Paddenstoelen in de regio Leuven, verspreiding en ecologie (1981-2004) (Roosmarijn Steeman)	4
Nieuw karterproject Flo.Wer 2015 (Wouter Van Landuyt)	5
<u>Nieuwsbrief Mossen- en Lichenen</u>	
Natuurpunt “Werkgroep FORT 7”: Oude kleiputten – “Vierpalen” (Hubert De Meulder)	9
Internationale Korstmossendriedaagse in het Zoniënwoud (Dries Van den Broeck)	12
<u>Nieuwsbrief Planten</u>	
Met de Nationale Werkgroep Botanie op streeptocht in 2006 (André Van den Bergh)	15
Een beetje plantennieuws vanuit de Kortrijkse omgeving (Willy Herreman)	24
Wat deed de Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus in 2006? (Karel De Waele)	25
Bloeiende dotterbloem op de Oude Spoorwegberm (Johan Asselberghs)	28
Plantenexcursie te Fiennes (Pas-de-Calais, Noord-Frankrijk) 26 augustus 2006 (Anne Ronse)	29
Een kort bezoek aan Vorsdonkbos en Turfputten (Gelrode) 12 augustus 2006 (Erik Molenaar)	30
Diest: Station en Lazarijnberg 16 september 2006 (Erik Molenaar & Luc Vervoort)	32
Diest: Stadswallen en Webbekoms broek 16 september 2006 (Erik Molenaar)	34
Kloostertuin Lange Kongostraat Antwerpen 21 juli 2006 (Erik Molenaar)	37
Binnenstad Aarschot 12 augustus 2006 (Erik Molenaar)	38
Tiense Poort Leuven 2 september 2006 (Erik Molenaar)	40
Onderzoek stadsflora te Geel 30 September 2006 (Erik Molenaar)	43
<u>Nieuwsbrief Zwammen</u>	
Antwerpse Mycologische kring, Paddenstoelenweekend 2-5 november 2006 (Michel Asperges)	47
Kalender Paddenstoelenwerkgroep Mycoflora, Natuurpunt Dubbelloof (Anja Wijns)	48
Mycologia Zuid-West-Vlaanderen Maandelijkse paddenstoelentochten en Microscopie 2007 (Christine Hanssens)	49
Paddenstoelen Werkgroep Westhoek (PWW) bestaat 10 jaar! (Roosmarijn Steeman)	50
25 Jaar Oost-Vlaamse Mycologische Werkgroep (OVMW) (Roosmarijn Steeman)	51
ZWAM gaat online (Roosmarijn Steeman)	51

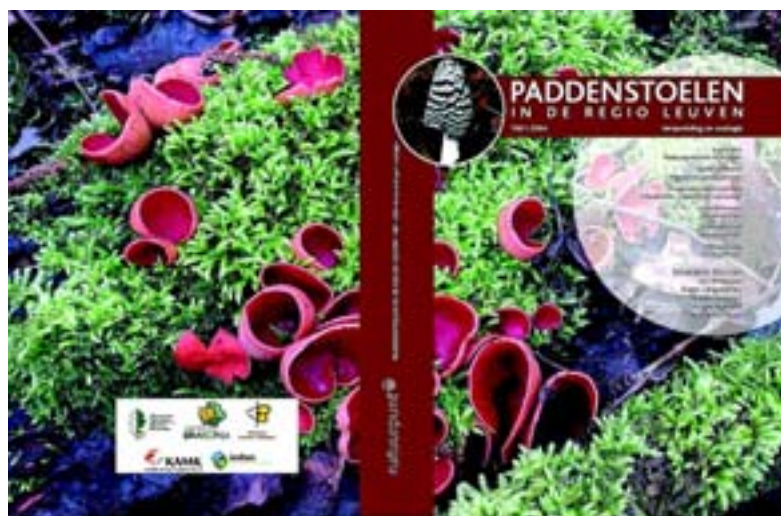
Paddenstoelen in de regio Leuven, verspreiding en ecologie (1981-2004)

Roosmarijn Steeman

De Zelfstandige Werkgroep voor Amateur Mycologen (ZWAM) is reeds 25 jaar zeer actief in de regio Leuven en ook de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring (KAMK) richtte hier heel wat inventarisaties in. Grote oude bosgebieden zoals Heverleebos en Meerdaalwoud trekken heel wat mycologen aan. Bovendien zijn deze bosgebieden met hun kalkrijkere en vrij zware bodems beter gebufferd tegen verzurende factoren, waardoor hier nog soorten voorkomen, die elders reeds verdwenen zijn. Het Walenbos, met zijn talrijke gradiënten, herbergt een zeer grote diversiteit aan paddenstoelen. Jarenlange inventarisaties leveren heel wat informatie op omtrent voor- en achteruitgang van soorten en hun verspreiding. Traditioneel ging de aandacht van de mycologen vooral uit naar grote boscomplexen. Natuurpunt Studie leverde extra inspanning en motivatie voor inventarisatie van zwarte gaten en minder bezochte, mogelijks interessante gebieden in de regio Leuven. Vooral de nieuwe interesse voor schrale graslanden leverde interessante vondsten op. Natuurpunt Studie kon met steun van de provincie Vlaams-Brabant, een overeenkomst aangaan met ZWAM en KAMK, waarbij de gegevens van de regio Leuven gedigitaliseerd en gebundeld werden tot een heuse 'ecologische atlas'.

Deze atlas kan dienen als beleidsinstrument en richt zich bovendien niet alleen tot de specialisten paddestoelkenners, maar ook tot natuurbeheerders, liefhebbers en wandelaars. In dit naslagwerk werden de gegevens van de ZWAM (1980-2004) vastgelegd voor de toekomst. In totaal worden een 1500-tal soorten besproken, waarvan 702 met een verspreidingskaartje. Bij 534 soorten wordt aangegeven in welke maanden van het jaar ze gevonden werden. Tenslotte volgt een bespreking van 20 belangrijke gebieden voor paddenstoelen en 19 zeldzamere soorten met een belangrijke verspreiding in de regio Leuven. De vele foto's van paddenstoelen zijn exclusief afkomstig uit de regio Leuven. Dit maakt van deze atlas een mooi kijk- en leesboek, voor een groot en divers publiek.

De atlas kan besteld worden bij de Natuurpunt winkel (014 47 29 56 of winkel@natuurpunt.be). Kostprijs: 18 euro voor leden of 20 euro voor niet-leden.

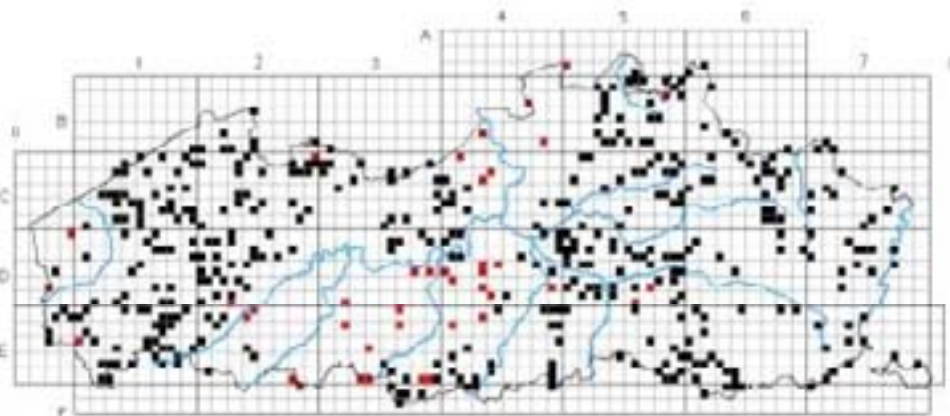

Nieuw karterproject Flo.Wer 2015

Wouter Van Landuyt

Na het afwerken van de Atlas van de Flora van Vlaanderen en van het Brussels Gewest valt het karterwerk niet stil. Omdat een volledig nieuwe kartering echter vermoedelijk weer meerdere decennia zou duren, zochten we een methode om op relatief korte termijn (ongeveer 10 jaar) toch regelmatig vernieuwde upgrades van de verspreidingskaarten te produceren. Dit is alleen mogelijk door gedurende de eerstkomende 10 jaren telkens deze hokken te bezoeken waar de gegevens het oudst zijn en deze te vervangen door nieuwe lijsten. Zo zouden we bv. tegen 2015 nieuwe kaarten kunnen maken die grofweg verspreiding van de planten in de periode 1985-2015 weergeven. De operatie komt er dus op neer de database een tiental jaren in de tijd te laten verschuiven. Op die wijze krijgen we een monitoring van de integrale flora.

Om dit te realiseren starten we met een nieuw hokkenadoptieprogramma. Het is de bedoeling om ieder jaar een overzicht te publiceren met de hokken waar onze gegevens het minst actueel zijn. We willen bovendien ons zicht op de verspreiding verfijnen en zullen daarom in het vervolg met "**tetraden**" van kilometerhokken als logistieke eenheden werken (streefdoel: minimum één kilometerhok per tetrad onderzochten). Deze eenheid komt overeen met een in vieren gedeeld uurhok (geeft 4 eenheden van 4 x 1 km²-hokken). We starten met het inventariseren van alle tetraden waar **sinds 1972** geen lijsten van beschikbaar zijn. Op de website van Flo.Wer (www.plantenwerkgroep.be) vind je een kaart met deze hokken.

Als je in 2007 wil ontfermen over één van deze tetraden neem je best contact op met Wouter Van Landuyt (wouter.vanlanduyt@inbo.be of 02/558.18.19). Als je dat wenst kan je ook een afdruk krijgen van de stafkaart met de kilometerhokken van de tetraden die je wenst te inventariseren. Let wel: er is heel wat werk aan de winkel: over het geheel van de periode moet ongeveer een derde van de huidige database overeenstemmend met de periode 1972-2004 vervangen

worden! Als we niet van in het begin en jaar per jaar de via de jaarlijkse hokkenadoptieplannen aangewezen hokken kunnen inventariseren, zullen we niet in onze opzet slagen. Bedenk ook dat dit project voor zover wij weten uniek is in Europa: het principe van de glijdende perioden is bij ons weten nog nergens van toepassing. Het vereist wel een zeer planmatige aanpak en veel 'discipline' van de medewerkers, maar je krijgt er voor terug dat je meewerkt aan een althans voor Europa erg vernieuwend project!

Nieuwsbrief MOSSEN & LICHENEN

6e jaargang, nr. 1
januari 2006

natuurpunt
Studie

Werkgroep Mossen en Lichenen

een *symbiose* tussen
Floristisch Onderzoek voor
Natuurbehoud
&
Natuurpunt

Voorzitster:

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

Secretaris:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Hulpsecretaris:

* Olivier Heylen (tel. 015/22.61.81)

Penningmeester:

* Jan Dirx (tel. 014/58.64.64)

Ereleden:

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Hubert De Meulder (tel. 03/830.13.87)

Kanaliserings artikels:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

Redactie:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Jan Dirx (tel. 014/58.64.64)

* Hilaire Geers (tel. 03/658.73.34)

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Erik Molenaar (tel. 03/218.59.69)

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

* Willi Sas (tel. 03/293.88.49)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Henri Stappaerts (tel. 03/288.43.70)

* Walter Van Spaendonck (tel.03/480.54.24)

Eindredacteur:

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)

Excursieplanning:

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

Cursusverantwoordelijken:

* François Van Uffelen
(tel. 03/383.33.63)

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)

Hoofdverantwoordelijke lokaal:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Contactpersonen:

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

* Juul Slembrouck (tel+fax 03/321.32.75)
Drakenhoflaan 147, 2100 Deurne

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)
Graatakker 11, 2300 Turnhout

Doelstellingen Werkgroep

- * bijdrage vormen voor natuurbehoud/-beheer
- * ecologisch onderzoek
- * verspreidingsonderzoek
- * popularisatie van de (korst)mossenstudie
- * stevige band met educatie: cursussen en initiatie-excursies
- * publicaties

De Werkgroep Mossen en Lichenen FON - Natuurpunt is een symbiose tussen de Werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud en Natuurpunt. De werkgroep F.O.N. bestudeert al meer dan een decennium de mossen van ons land. De werkgroep opereerde in het verleden hoofdzakelijk in het Antwerpse maar richtte ook tal van excursies elders in, o.a. naar Wallonië en het buitenland.

De werkgroep staat open voor iedereen die geïnteresseerd is in mossen en/of lichenen, leken of gevorderden. Op de excursies worden beginners met zorg opgevangen (educatie). Er wordt tevens veel gewerkt aan feed-back naar de leden. Met dit alles poogt de werkgroep zijn steentje bij te dragen aan zowel mossen- en lichenenstudie, als aan het natuurbehoud.

Voor meer informatie kan u terecht bij:
Tim Polfliet en Roosmarijn Steeman
Coxiestraat 11
2800 Mechelen
tel. 015/29.72.73
e-mail mossen@natuurpunt.be
of korstmossen@natuurpunt.be

***Vergeet uw eigen bijdrage (artikels...)
aan de Nieuwsbrief niet!***

Natuurpunt "Werkgroep FORT 7": OUDE KLEIPUTTEN - "VIERPALEN"

Hubert De Meulder

Gemeente Niel	IFBL c4-55-41 / 43
Data	4 , 9 , 16 , 20 , 23 maart 2002
Gidsen & leiding	Hubert De Meulder, Willi Sas
Deelnemers	Lydia De Cock ,Willi Sas (Rumst), Jef Bafort (Antwerpen), Hector De Ceulaer (Rumst), François De Cock (Wilrijk), Hubert De Meulder (Hoboken), Karl Matthys (Edegem), André Peeters (Pulle)

De oude kleiput "Vierpalen" in Niel (provincie Antwerpen) ligt aan de overzijde van de spoorweg Antwerpen - Brussel tegenover het natuurreservaat "Walenhoek". Verder wordt het begrensd door de "Krijtstatie", de wijk "Vierpalen" en de gemeente Boom.

Enkele hectaren werden destijds met rivier- en andere zanden opgespoten. Enkele jaren geleden werd daarop een villawijk gebouwd.

Na de teloorgang van de baksteennijverheid, werden in een ander gedeelte van het "gelaag" de putten ten dele gretig gebruikt als stortplaats . In het overige gedeelte zijn er nog drie vijvers , waarvan één met een roestig overschot van een oude baggermolen. Deze "verdiep"-putten liggen omsloten door steile taluds met een dichte mossenvegetatie en spontane loofbomenopslag.

Op straatniveau bevindt zich een jong bosje van berken en wilgen met als ondergroei een aantal banale mossensoorten. Er werden vier aandachtsoorten voor de mosflora opgemerkt, allen epifytisch!

Lophocolea semiteres (Gaaf kantmos – let op nieuwe Nederlandse naam !!)

Campylopus introflexus (Grijs kronkelsteeltje)

Eurhynchium striatum (Geplooid snavelmos)

Thuidium tamariscinum (Gewoon thujamos)

Als aandachtsoort bij de lichenen troffen we op een schuine wilg *Flavoparmelia caperata* (Bosschildmos) aan.

Op de slijkerige bodem groeien vooral pioniersmossen met overwegend *Barbula unguiculata* (Klei-smaragdsteeltje) en *Bryum*-(knikmos-)soorten met zowel gele en grove, als rode knolletjes.

Behoudens enkele specifieke boombewoners zoals *Dicranoweisia cirrata* (Gewoon sikkelsterretje) en *Orthotrichum affine* (Gewone haarmuts) hebben we een dominantie kunnen vaststellen van de volgende epifyten:

Brachythecium rutabulum (Gewoon dikkopmos)

Eurhynchium praelongum (Fijn laddermos)

Hypnum cupressiforme (Gewoon klauwtjesmos)

De laatste drie werden bovendien terrestrisch aangetroffen met een vrij hoge abundantie.

In de overgang naar het talud naast één van de vijvers werden in grote hoeveelheden en met hoge bedekkingsgraad *Callergionella cuspidata* (Gewoon puntmos) en *Eurhynchium striatum* (Geplooid snavelmos) aangetroffen.

In een aanpalend moerasbiotoop vinden we volgende soorten (vaak in dichte begroeiing):

Aulacomium pallustris (Veenknopjesmos)
Thuidium tamariscinum (Gewoon thujamos)
Rhytiadelphus triquetrus (Pluimstaart-haakmos)
Hylacomium splendens (Gewoon etagemos)
Sphagnum fimbriatum (Gewimperd veenmos)
Sphagnum denticulatum (Geoord veenmos)

Beide veenmossen zijn soorten van het overgangsveen. Betreding van deze plaats wordt ten stelligste afgeraden.

De lichenen die we aantreffen zijn allemaal epifyten, met uitzondering van *Cladonia subulata* (Kronkelheidestaartje). Bovendien vinden we vier aandachtsoorten waaronder *Usnea subfloridana* (Gewoon baardmos). Het leverde een fraai beeld op, maar uitbundige groei was er niet.

Besluit

Uit het mossen-onderzoek blijkt dat het gebied een grote ecologische waarde heeft met zeldzame soorten in uitbreiding. Dit vertaalt zich in unieke biotopen met een hoge waarde-coëfficiënt. Wat de mossen betreft leunt het karakter van dit gebied sterk aan bij de opgevolde **kleiputten van Terhagen**.

Het voorkomen van lichenensoorten is niet spectaculair te noemen. Er mag een gunstige evolutie worden verwacht van zowel het soortenaantal als de frequentie ervan, op voorwaarde dat het gebied zich verder ongestoord kan ontwikkelen.

Soortenlijst en legende

(1) Schaal van Tansley   s = sporadisch   f = frequent
    z = zeldzaam   a = abundant
    o = occasioneel   d = dominant
    l staat voor lokaal

(2) Substraat
    e = epifytisch (op levend hout)
    ex = epixylisch (op dood hout)
    s = saxicool (op steen)
    t = terrestrisch (op de bodem)

A = aandachtsoort

HEPATICA	Levermossen	(1)	(2)	A
<i>Calypogeia fissa</i>	Moerasbuidelmos	z	t	
<i>Cephalozia bicuspidata</i>	Gewoon maanmos	s	t	
<i>Cephaloziella divaricata</i>	Gewoon draadmos	s	t	
<i>Lophocolea bidentata</i>	Gewoon kantmos	z	t	
<i>Lophocolea heterophylla</i>	Gedrongen kantmos	f	ex	
<i>Lophocolea semiteres</i>	Gaaf kantmos	f	t	A
<i>Pellia epiphylla</i>	Gewone pellia	o	t	
<i>Riccia sorocarpa</i>	Klein landvorkje	s	t	
MUSCI	Bladmossen			
<i>Amblystegium riparium</i>	Beekpluisdraadmos	o	ex	
<i>Atrichum undulatum</i>	Groot rimpelmos	f	t	

<i>Aulacomium androgynum</i>	Gewoon knopjesmos	f	ex	
<i>Aulacomium palustre</i>	Veen-knopjesmos	f	t	
<i>Barbula convoluta</i>	Gewoon smaragdsteeltje	o	t	
<i>Barbula unguiculata</i>	Klei-smaragdsteeltje	lf	t	
<i>Brachythecium albicans</i>	Bleek dikkopmos	o	t	
<i>Brachythecium rutabulum</i>	Gewoon dikkopmos	a	ex/t	
<i>Brachythecium velutinum</i>	Zacht dikkopmos	o	e	
<i>Bryum argenteum</i>	Zilvermos	z	t	
<i>Bryum barnesii</i>	Geel korreltjes-knikmos	lf	t	
<i>Bryum bicolor</i>	Grof korreltjes-knikmos	lf	t	
<i>Bryum caespitium</i>	Zode-knikmos	z	t	
<i>Bryum capillare</i>	Gedraaid knikmos	o	ex/t	
<i>Bryum rubens</i>	Rood knolletjes knikmos	z	t	
<i>Calliergonella cuspidata</i>	Gewoon puntmos	a	ex/t	
<i>Campylopus introflexus</i>	Grijs kronkelsteeltje	a	ex/t	A
<i>Campylopus pyriforme</i>	Gewoon kronkelsteeltje	z	t	
<i>Ceratodon purpureus</i>	Purpersteeltje	o	ex/t	
<i>Dicranella heteromalla</i>	Gewoon pluisjesmos	f	ex/t	
<i>Dicranella varia</i>	Klei-greppelmos	z	t	
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	Gewoon sikkelderretje	f	e	
<i>Dicranium scoparium</i>	Gewoon gaffeltandmos	a	ex/t	
<i>Eurhynchium hians</i>	Klei-snavelmos	o	ex/t	
<i>Eurhynchium praelongum</i>	Fijn laddermos	a	ex/t	
<i>Eurhynchium striatum</i>	Geplooid snavelmos	a	t	A
<i>Fissidens bryoides</i>	Gezoomd vedermos	lf	t	
<i>Fissidens taxifolius</i>	Klei-vedermos	lf	t	
<i>Funaria hygrometrica</i>	Gewoon krulmos	z	t	
<i>Grimmia pulvinata</i>	Gewoon muisjesmos	z	e	
<i>Hylacomium splendens</i>	Etagemos	lf	t	A
<i>Hypnum cupressiforme</i>	Gewoon klauwtjesmos	a	ex/t	
<i>Hypnum cupressiforme var. filiformis</i>	Draadvormig klauwtjesmos	z	e	
<i>Leptobryum pyriforme</i>	Slankmos	z	e/t	
<i>Leptodictium riparium</i>	Beekpluisdraadmos		ex	
<i>Mnium hornum</i>	Gewoon sterrenmos	z	t	
<i>Orthodontium liniare</i>	Geelsteeltje	o	ex	
<i>Orthotrichum affine</i>	Gewone haarmuts	o	e	
<i>Orthotrichum diaphanum</i>	Grijze haarmuts	o	e	
<i>Plagiomnium affine</i>	Rondbladig boogsterrenmos	z	ex/t	
<i>Plagiothecium denticulatum</i>	Glanzend platmos	o	ex/t	
<i>Pleurozium schreberii</i>	Bronsmos	lf	t	
<i>Pohlia melanodon</i>	Klei-peermos	z	t	
<i>Pohlia nutans</i>	Gewoon peermos	o	t	
<i>Polytrichum formosum</i>	Fraai haarmos	la	t	
<i>Polytrichum piliferum</i>	Ruig haarmos	lf	t	
<i>Rhynchostegium confertum</i>	Boom-snavelmos	o	e	
<i>Rhytiadelphus squarrosus</i>	Gewoon haakmos	f	t	
<i>Rhytiadelphus triquetrus</i>	Pluimstaart-haakmos	lf	t	A
<i>Scleropodium purum</i>	Groot laddermos	f	t	

Sphagnum denticulatum	Geoord veenmos	lf	t	
Sphagnum fimbriatum	Gewimperd veenmos	lf	t	
Thuidium tamariscinum	Gewoon thujamos	f	t	A
Tortula muralis	Gewoon muurmos	z	s	
LICHENEN	Korstmossen			
Buellia punctata	Vliegenstrontjesmos	s	e	
Candelariella reflexa	Poeder-geelkorst	z	e	
Cladonia fimbriata	Kopjes-bekermos	o	e	
Cladonia subulata	Kronkel-heidestaartje	s	t	
Evernia prunastri	Eikenmos	z	e	
Flavoparmelia caperata	Bos-schildmos	s	e	A
Hypogymnia physodes	Gewoon schorsmos	s	e	
Lecanora conizaeoides	Groene schotelkorst	z	e	
Lepraria incana	Gewone poederkorst	o	e	
Melanelia subaurifera	Verstop-schildmos	o	e	
Parmotrema chinense	Groot schildmos	z	e	A
Parmelia sulcata	Gewoon schildmos	o	e	
Physcia tenella	Heksenvingermos	f	e	
Punctelia subrudecta	Gestippeld schildmos	z	e	A
Usnea subfloridana	Gewoon baardmos	s	e	A
Xanthoria candelaria	Kroezig dooiermos	s	e	
Xanthoria parietina	Groot dooiermos	o	e	
Xanthoria polycarpa	Klein dooiermos	z	e	

Internationale Korstmossendriedaagse in het Zoniënwoud

Dries Van den Broeck

Van 1 tot en met 3 juni 2007 (aankomst donderdagavond 31/05) wordt een internationale korstmossendriedaagse georganiseerd in en rond het Zoniënwoud. Het Zoniënwoud is een van de merkwaardigste bossen in Vlaanderen. Niet alleen omdat het zo groot is, maar vooral omdat het al in de verste oertijden een bos was en dat door honderden eeuwen heen ook gebleven is.

Oude eiken en beuken overheersen momenteel het Zoniënwoud. Het grootste gedeelte van het bos (1.181 ha) ligt op het grondgebied van de gemeente Hoeilaart. Binnen de gemeentegrenzen van Tervuren liggen 651ha, op het grondgebied van Sint-Genesius-Rode 458 ha en 24 ha in Overijse. Overnachtingsmogelijkheden zijn voorzien. Op ongeveer 15 minuten van het Zoniënwoud is een camping gelegen waar ook enkele trekkershutten aanwezig zijn. Het is in dit kader belangrijk uw deelname zo snel mogelijk te bevestigen. Voor de mensen die dit wensen zijn alternatieve activiteiten mogelijk: een wandeling groen in de stad Brussel, een wandeling door het Zoniënwoud met uitleg over o.a. de geschiedenis, bezoek van het bosmuseum, enz. Indien interesse graag dit op voorhand laten weten.

De leiding is in handen van Dries Van den Broeck en Damien Ertz met plaatselijke ondersteuning door Natuurgroepering Zoniënwoud vzw.

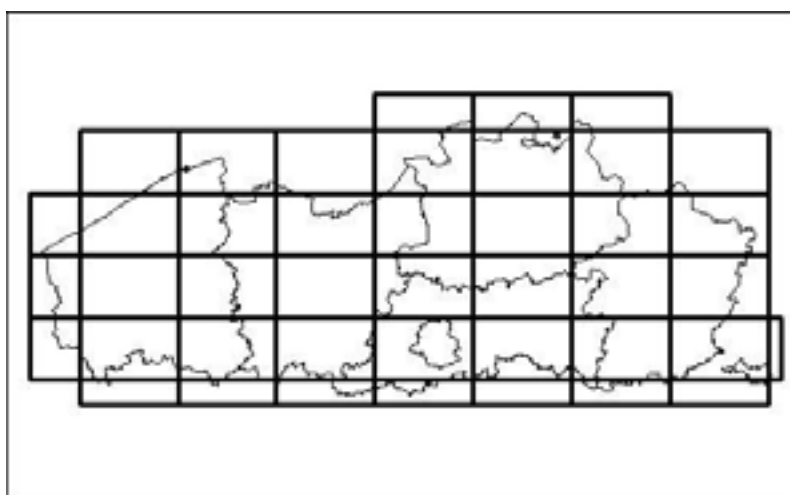
Er worden lichenologen uitgenodigd uit België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en Duitsland.

Inschrijven bij Dries Van den Broeck: dries.vandenbroeck@telenet.be

Nieuwsbrief PLANTEN

NWB

6e jaargang, nr. 1
januari 2006

natuurpunt
Studie

Plantenwerkgroepen Natuurpunt

In het Vlaamse land zijn tientallen plantenwerkgroepen actief binnen natuurpunt. Zij organiseren i.s.m. de natuurvereniging talloze planten excursies. De meeste excursies staan ook open voor beginners. Er wordt normaal expliciet aandacht besteed aan educatie (zeker in het kader van de provinciale werking).

Veel werkgroepen doen aan inventarisatie op kilometerschaal (via het 'IFBL-raster' dit in het kader van atlasprojecten. Een reeks werkgroepen spitst zich evenwel toe op de studie en inventarisatie van gebieden zoals biotopen en reservaten. Tijdens een aantal activiteiten van de werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud wordt zelfs zeer nadrukkelijk aan vegetatiekunde gedaan (vegetatie-opnamen). U hebt als vrijwilliger de kans om hieraan actief deel te nemen en bij te leren.

Informatie inventarisatie & monitoring:

Tim Polfliet en Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Coördinatoren
Cel planten, mossen, lichenen, fungi
Coxiestraat 11
2800 Mechelen

tel. 015/29.72.73
fax. 015/42.49.21 (tav. Studie)

e-mail:
planten@natuurpunt.be

Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud

Voorzitter:
Erik Molenaar
Ferdinand Coosemansstraat 24
2600 Berchem
tel. 03/218.59.69

e-mail
erik.molenaar@skynet.be

fon-o-foon 0474/35.53.69

FON-Website:
<http://users.skynet.be/fon/>

Website (algemeen):
<http://www.natuurpunt.be>
(cfr. natuurstudie)

Nationale Werkgroep Botanie

Voorzitter:

André Van den Bergh
Vitsgaard 9
1745 Opwijk
tel. 052/35.05.18
GSM 0472/ 68.83.35

e-mail:
andre.vandenbergh@skynet.be

NWB

Vergeet uw eigen bijdrage aan de
Nieuwsbrief Planten niet!

Met de Nationale Werkgroep Botanie op streeptocht in 2006

André Van den Bergh

Voorjaarsflora op de Taborberg te Dilbeek

Luc Allemeersch mocht opnieuw het plantenseizoen op gang trekken, ditmaal voor een plantenstudiedag op 8 april rond de Taborberg te Dilbeek. Hij had Willy Paessens, conservator van het gebied, uitgenodigd om ons in het gebied rond te leiden. Na een korte uiteenzetting over de Taborberg, kon Willy de 15 verkleumde botanisten naar de te inventariseren plaats loodsen.

De flora was duidelijk achterop door de te koude temperaturen voor het seizoen, maar onze plantenliefhebbers ontdekten op de eerste paardenweide toch al enkele bijzonderheden zoals Knolboterbloem (en het knolletje werd gevonden!!), Slanke sleutelbloem, Moesdistel en Liggend hertshooi.

Het bos op de helling zelf herbergde de verwachte soorten zoals Muskuskruid, Daslook, Bosanemoon, Gevlekte aronskelk, Groot heksenkruid, een niet te determineren Hyacint, alsook Bosgierstgras en Boskortsteel. Een vochtig stukje grasland was goed voor Dotterbloem en er groeide heel wat Reuzenpaardenstaart. Op een oude bakstenen muur groeiden meerdere exemplaren van Tongvaren en bovenop de muur bevond zich Eikvaren. We troffen er ook Maartse viooltjes aan met witte bloemen. Volgens Willy kwamen er in het gebied zeker nog talrijke Keveorchissen, Eenbessen en Ruige klokjes voor, maar van dit alles was nog geen spoor te bekennen!!

Na de middag werd de rest van het hok verkend met een vochtig weiland, waarin ook heel wat Reuzenpaardenstaart, maar ook Kruiwend zenegroen, Harig wilgenroosje en Grote kattenstaart voorkwamen. In de holle wegen langs de ring vonden we nog Muursla en Dolle kervel en langs de straatkant groeide Hertshoornweegbree en op een garagemuurtje vond Muurvaren zijn stek. We bevonden ons niet ver van de beschaving, zodat het niet uitzonderlijk was enkele verwilderde tuinplanten aan te treffen: *Forsythia x intermedia*, *Aucuba japonica*, *Buxus sempervirens* en *Muscari botryoides*. Op de streeplijst kwamen uiteindelijk 172 streepjes.

Prille lente in de Vlaamse Ardennen

Op zaterdag 22 april 2006 was Karel De Waele onze gids voor een plantenstudiedag in het Haeyesbos te Everbeek-Boven.

Samen met de 12 deelnemers doorkruiste onze gids de km² zeer grondig, 's voormiddags in het eigenlijke Haeyesbos, waarbij de deelnemers getroffen werden door de overvloed aan Hangende zegge. De Wilde hyacinten waren duidelijk achterop wegens het koude voorjaar, maar de Bosanemonen, de Slanke sleutelbloemen, de Kleine maagdenpalm en de Dotterbloemen stonden prachtig in bloei. Mits enig speurwerk vonden we ook Eenbes en Paarbladig goudveil, maar we zochten tevergeefs naar Heelkruid. Ook voor de Bospaardenstaart was het duidelijk te koud en te vroeg. De Bosviooltjes zorgden voor enige discussie: de spoor was weliswaar donkerkleurig, maar er was wel een duidelijke groef in te bespeuren, zodat we uiteindelijk toch Bleeksporig bosviooltje noteerden, maar toch de opmerking maakten dat er zeker tussenvormen aanwezig waren met Donkersporig! Ook net-niet-bloeiende Bosmuur zorgde voor verwarring, zeker toen we na het openprutsen

van een bloemknopje 4 stempels aantreffen! Maar de wimpers op de bladrand deden de wijzer doorslaan naar Bosmuur en niet naar Watermuur.

Na de middag verkenden we de omgeving en kwamen soorten als Vreemde, Gewone, Veld-, Grote en Tijmereprijs op de lijst. Maar omdat we nog tijd hadden doken we opnieuw het bos in om nog drie niet gedane paadjes te controleren. Hierbij werden nog Donkere ooievaarsbek en Gevlekt longkruid genoteerd, maar dan wellicht als ontsnapt uit een heemtuin. Totaal aantal soorten: 198.

Vochtige hooilanden in de Markvallei te Meer

Op zaterdag 6 mei was Luc Van Craen onze gids voor een studiedag in de Markvallei. Het beloofde een zonnige dag te worden en vol enthousiasme trok Luc met het groepje van 13 naar het te inventariseren gebied. We begonnen aan een vochtig hooiland met waterplas, waarin al wat noemenswaardige soorten voorkwamen: Waterviolier, Duizendknoopfonteinkruid, Fijne waterranonkel, Aarvederkruid, dat eerst voor Hoornblad aanzien werd en waarvan de geveerde bladeren op het eerste zicht wat lijken op de ondergedoken bladeren van Waterviolier. Verder langs de oever troffen we er nog andere taxa aan, zoals Blauwe zegge, Waternavel, Gevleugeld hertshooi en Holpijp. Geknikte vossenstaart, Echte koekoeksbloem en Bittere veldkers vulden de streeplijst verder aan. In een afgesloten meander aan de Mark, waar we nog restantjes van blauwgrasland en dottergrasland vonden, konden enkele opmerkelijke vertegenwoordigers van deze biotopen onze streeplijst vervoegen: Moerasstruisgras dat hier dichte zoden met fijn gras vormde, Moerasstreepzaad, Grote pimpernel, Knolsteenbreek, Poelruit en het tengere Moerasviooltje. Ook een heel gamma zeggen passeerde de revue: Zompzegge, Tweerijige zegge, Zwarte zegge en Snavelzegge. Aan de Markoever determineerden we Hoge cyperzegge, terwijl enkele koeien in het water voor een schilderachtig tafereel zorgden.

Na de middag werden de wagens verplaatst naar een droger bosgebied. We kregen er een heel andere vegetatie te zien, met veel Bochtige smele en Pijpenstrootje,

maar ook Boskruiskruid en Rankende helmbloem ontsnapten niet aan onze aandacht. Ook één jong exemplaar Zweedse lijsterbes viel ons op. Hoe dit daar terecht kwam blijft een raadsel. Willy vond nog Klein bronkruid op een afgedekte hoop voor een boerderij en in de zanderige wegkanten van het bos noteerden we nog Vroege haver, Zandzegge en Veelkleurig vergeet-mij-nietje. Hoenderbeet en Ingesneden dovenetel zoomden enkele tuintjes af. Dat we nooit veraf van de bewoonde wereld waren, bleek uit een aantal verwilderde tuinsoorten, zoals *Sorbaria sorbifolia*, *Pentaglottis sempervirens* en *Prunus laurocerasus*. Totaal aantal taxa: 241.

Viersels Gebroekt in de Netevallei

Op 20 mei waren we te gast bij Evie Verboven, die 12 geïnteresseerde botanisten op sleeptouw nam voor een plantenstudiedag in de beemden langs het Netekanaal te Viersel. De hemel zag donker en een strakke stormwind joeg een dik wolkendek voor zich uit. We trokken er ons niets van aan en in de gutsende regen werden regenjassen, broeken en paraplu's te voorschijn gehaald. Strepen was in dit weer geen lachertje en men moest heksentoeren uithalen om de streeplijst droog te houden, maar toch kon de regen deze streeptocht niet bederven. We wandelden voorbij een visvijver en kwamen aan een brug over een beek en voor ons lag een wijdse vlakte met talrijke vochtige hooilanden, deels in eigendom van Natuurpunt en deels in beheer. Langs een greppel klonk de naam van een zeldzame plant, nl. Moeraswederik; wat verder zagen we Moeraskartelblad in bloei. Wateraardbei, Gewone waterbies, Holpijp, veel Beemdlangbloem, Gevleugeld hertshooi, Veldrus, Echte koekoeksbloem, Bosbies, Pijptorkruid, Egelboterbloem, Zeegroene muur waren de opvallendste noteringen. Wat verder in een greppel stond Grote waterrepe, aangevuld met Poelruit.

De zeggen waren in dit biotoop goed vertegenwoordigd: Scherpe, Tweerijige en Zwarte zegge, Hazenzegge en Blaaszegge. Niet alleen Wilde bertram kon gestreept worden, maar ook de exoten Sachalinse duizendknoop en Kaaps springzaad, dat

tijdens de bloei oranje bloemen vertoont, kwamen op de streeplijst. Fons herkende deze plant en liet ons de twee bladeren, nl. van Klein en Kaaps springzaad naast mekaar zien. Vermits Karel maar een halve dag bleef wilde Evie hem toch ook een stukje kanaaldijk laten zien. We kregen er een totaal andere flora te zien: Zandblauwtje, Zandmuur, Zandhoornbloem, Zandzegge, Schermhavikskruid, veel Klein vogelpootje, Hazenpootje en zelfs Klein tasjeskruid. Aan de dijkvoet langs de kanaalzijde stond nog de Grote engelwortel. Intussen was de regen overgegaan in stortbuien en moesten we noodgedwongen in de auto's onze boterhammetjes verorberen. Na de middag klaarde het even op, maar werden we vergast op een fikse onweersbui, waarvoor even aan de bosrand geschuld werd. Veel taxa kwamen er niet meer bij, vermits de biotopen een beetje dezelfde waren, maar toch kon de lijst nog aangevuld worden met Zilverhaver, Reuzenberenklauw, Muizenoor en Zure kers. Deze verregende excursie was toch goed voor 241 streepjes.

De Zandpanne te De Haan

Voor een plantenstudietocht aan zee was Hedy Lecomte op zaterdag 17 juni gids voor 12 deelnemers.

Aangezien André zijn horizon verlegd had naar IJsland, was Karel de streper van dienst. Hedy had het kunnen regelen dat we binnen konden in het Natuurpuntreservaat "De Zandpanne", waar we konden genieten van een stukje duinengebied zoals het weleer geweest moet zijn en nu opnieuw in herstel was door het grasbeheer van twee vriendelijke ezeltjes. Onder hun nieuwsgierige belangstelling streepten we er Parnassia, Duinruit, Duinviooltje, Walstrobremraap, Zanddoddegras, Vroege haver, Waternavel, Stijve waterranonkel, Brede, Riet- en Vleeskleurige orchis, Asperge en Duinreigersbek. Een zeggetje zorgde voor verwarring en discussie (eerst werd gedacht aan Zwarte zegge, maar de lange schutbladen zorgden voor argwaan en achteraf determineerden Willy en Lucrèse thuis dit plantje als Drienvorige zegge). Daarna trokken we naar het gebied buiten het reservaat. Een partijtje Bergdravik zorgde voor een geanimeerde determinatiesessie. In de zeeduinen keken we verwonderd naar de nog grote hoeveelheden Zeewinde en kwamen ook nog Zeeraket en - het is niet waar zeker! - Bezemkruid op de streeplijst. Daardoor kwam het totaal aantal aangestreepte soorten op 214.

Vochtige heideterreinen in het Drongengoed te Ursel

Zaterdag 29 juli was een van de laatste dagen van de fameuse hittegolf tijdens de maand juli. Boudewijn was vandaag onze gids in dit vochtig heideterrein, dat er helemaal verdroogd bij lag. Met 18 deelnemers trok hij naar de parking aan de rand van het reservaat. Er waren twee nieuwelingen bij, die na de eerste bosweg plots met de noorderzon vertrokken waren. Spijtig, maar we kregen de kans niet om onze werkwijze te verduidelijken. In de eerste bosweg was het tamelijk lommerrijk, zodat de streper nog niet overstelpt werd met namen, maar toch kon Rankende helmbloem en Klein springzaad genoteerd worden. Aan de volgende wegsplitsing was het heel wat lichtrijker en kwam het determineren pas goed op gang. Bloedzuring met één knobbel en Kluwenzuring met zijn drie knobbels op de vruchten kwamen op de lijst. Na heel wat discussie determineerden we er ook Kleine en Zachte duizendknoop. Dubbelloof liet zich hier en daar opmerken in de grachtkanten. We kwamen op een stuk geplagde heide en hadden ogen tekort om al dat moois te bewonderen. Al

waren het kleine plantjes, het was zeker de moeite om ze van naderbij te bekijken: Dopheide, Ronde en Kleine zonnedauw, Moeraswolfsklauw, Tweerijige zegge, Blauwe zegge, Schubzegge, Waternavel, Trekrus en Blauwe zegge. Even werd ook gedacht aan *Carex lepidocarpa*, maar bij gebrek aan goed determinatiemateriaal werd deze zegge niet gestreept. Wat verder vonden we er nog Wilde gagel, Stekelbrem en in een gracht Koningsvaren. Aan een maïsveld troffen we Kaal vingergras en Pluimgierst aan. In de grasbermen groeide Hoog struisgras en op een nat plekje had Moerasstruisgras het naar zijn zin. Een sterk overhangende klit kreeg de naam Bosklit. Met het tere Liggend hertshooi konden we gaan lunchen. Na de middag werden de auto's verplaatst naar een bosrand, vanwaar we de rest van het hok konden uitkammen. Het was intussen snikheet geworden en de aandacht verslapte even, maar enkele moedigen konden toch nog Waterpostelein, Gevleugeld hertshooi en Melkeppe determineren. Op een kapvlakte groeide heel wat Echt duizendguldenkruid. Intussen was het al na 16 u en de hitte liet zich bij velen gevoelen. Toch konden we ons verheugen over de 240 taxa die op de streeplijst genoteerd werden.

Militair heidegebied in de Abeekvallei te Meeuwen

Aan de kerk te Meeuwen kon Marleen Massannet, co-conservator van het gebied en vandaag onze gids, niet minder dan 20 deelnemers op sleeptouw nemen naar het te inventariseren heidegebied. Aan een bosrand waar de auto's geparkeerd werden, kon de invloed van enkele nabijgelegen tuinen duidelijk aangetoond worden: Karmozijnbes, Prikneus, Zonnebloem en Hartgespan werden er aangetroffen als ontsnapt uit tuin of meegekomen met tuinafval. Nabij een maïsveld groeide Kaal vingergras en *Polygonum lapatifolium* ssp. *brittingeri* met zijn eironde bladeren. Aan een drooggevalle venoever noteerden we Knikkend tandzaad, Pluimzegge die er op bulten groeide en Duizendknoopfonteinkruid. Leo vond er ook Eivormige waterbies, die we eveneens in de natte heide aantroffen. De nattere heidegedeelten leverden heel wat interessante waarnemingen zoals Moerasstruisgras, veel Hennegras, Zwarte zegge, Hazenzegge, Kleine zonnedauw, Ruw walstro, Waternavel, Trekrus, Egelboterbloem en Moerasviooltje. Tussendoor kwamen ook drogere stukken aan bod, waar een andere flora domineerde: Zandstruisgras, Vroege haver, Struikhei, Buntgras, Dwergviltkruid, Bleekgele droogbloem, Bosdroogbloem, Stijf havikskruid, Zandblauwtje, Borstelgras, Tandjesgras, Heidespurrie en Klein tasjeskruid.

Tijd voor de boterhammen en na de middag kwam conservator Freddy Janssens ons vervoegen. Met twee gidsen kon het niet meer fout lopen, maar toch geraakten we een deel van de groep kwijt. Was het de flora of waren ze zo gefascineerd door Marleen dat ze het spoor kwijt geraakten. We doorkruisten een ander kilometerhok met grotendeels dezelfde biotopen. Toch konden we enkele nieuwkomers noteren: Donderkruid was een opvallende verschijning aan de bosrand, maar misschien is deze plant met kalkrijk puin meegekomen, Zompzegge, Stekelbrem en Veelstengelige waterbies in de vochtige heide, Eenjarige hardbloem en Zilverhaver op de droge heide, Kromhals en Hongaarse raket aan een akkerrand, Blaasjeskruid aan een vijverrand en in een grachtkant langs de steenweg troffen we nog Rode dophei en Echt duizendguldenkruid aan. Een heel boeiende tocht met 190 soorten op de eerste lijst en 144 op de tweede. Karel heeft de Atlas eens nagekeken en kon vaststellen dat een twintigtal soorten nieuw waren voor D7.12 of sedert 1972 niet meer gevonden werden. Vooral bij Knikkend tandzaad, Blauw glikkruid en Eivormige

waterbies lijkt dit toch vreemd, of zou de beperkte toegankelijkheid van het militair domein hier iets mee te maken hebben??

De hangende tuinen van Thuin

Op 26 augustus trokken we naar het Waalse landsgedeelte, meer bepaald naar het voor de meesten onbekende Thuin, waar Karel De Waele onze gids en streper was. In afwachting van het vertrek naar het geplande kilometerhok konden de aanwezigen aan het belfort al genieten van een prachtig uitzicht op de Sambervallei. Met 16 deelnemers trok Karel naar een parking aan de rand van het bos, dichtbij een plaats waar vroeger een watermolen stond. We begonnen met een steile klim in een ravijnbos met bronbeekje (Ward wist allicht van die steile hellingen, want hij was wijselijk thuis gebleven), waar Paarbladig goudveil en Tongvaren groeiden. Grote veldbies kwam massaal voor op het hoger gelegen drogere deel van het bos en zijn kleine broer "Ruige veldbies" kon nog herkend worden aan de verdikking op de bladpunt, alsook aan een oude bloeiwijze. Aan een pleintje met gazon leverde de determinatie van Grote en Kleine bevernel wat problemen op, zodat de boeken bovengehaald werden. Grote bevernel heeft een holle stengel en blinkende bladeren, waarvan de onderste deelblaadjes gesteeld zijn. Kleine bevernel daarentegen heeft een volle stengel met ietwat matte bladeren, waarvan de onderste deelblaadjes zittend zijn. Langs enkele thermofiele graslandjes daalden we terug af naar de vallei. Het was intussen beginnen regenen en Karel had de speciale bescherming voor de streeplijst bovengehaald. Hij had in de regen wel enige moeite om Donderkruid, Brede lathyrus, Spaanse zuring en Grote tijm op de streeplijst te zetten. Ondanks het feit dat het nog maar half twaalf was, werd eerst gepicknickt in de hoop dat het daarna droger zou worden.

Dit was ijdele hoop, want ook tijdens de namiddagexcursie werden we regelmatig voorzien van buien. Na een nieuwe klim door het bos kwamen we uit aan de andere bosrand, waar een hele plek Boshavikskruid voorkwam. We passeerden enkele pittoreske plaatsjes van Thuin, ontdekten intussen de Maretak en aan een snelstromend riviertje vonden we Bermooievaarsbek. Leo en Cécile konden

Lancetbladige basterdwederik op naam brengen. We vervolgden langs een oude spoorweg, die we noodgedwongen op of tussen de gladde dwarsliggers moesten trotseren. Niet tevergeefs want we konden genieten van enkele prachtige waarnemingen: Springzaadveldkers, Slangenkruid, Viltganzerik, Wouw, Echte guldenroede, alsook een volwassen Vuursalamander die zich in vol ornaat liet bewonderen. Aan de voet van de Hangende Tuinen, eigenlijk naar het Zuiden gerichte trapvormige tuintjes op de steile helling waarop Thuin ligt, determineerden we nog enkele eigenaardigheden, zoals Stalkaars, een witte vorm van de Koningskaars en voor de meesten een eerste vondst van Rode aardbeispinzie. De muren zelf van de Hangende Tuinen herbergden nog Rode spoorbloem, Muurleeuwenbek en Gele helmbloem. Door de grote variatie aan biotopen in deze vierkante km konden niet minder dan 289 soorten gestreept worden.

De Liennevallei te Chevron

Op zaterdag 9 september was ikzelf gids en had lukraak op de kaart een hok uit het Ardens district uitgekozen. Het was prachtig zomerweer, zodat de voorbije natte augustus snel vergeten was. Met de 9 deelnemers vertrokken we vanaf de kerk, omdat we eerst het bovenste gedeelte (het agrarisch gedeelte) van het hok wensten te exploreren. De weilanden waren overal sterk bemest, maar toch herbergden de wegkanten met enkele armere bermen toch nog wat fraais: Geelgroene vrouwenmantel werd gedetermineerd, verder Borstelkrans, Grasklokje, Kamgras, Fijne ooievaarsbek, Bermooievaarsbek, Knollathyrus, Kruipganzerik, Betonie, Goudhaver, alsook Vijfdelig en Muskuskaasjeskruid. De maïsakkers leverden niet de bekende C4 planten op, die we in Vlaanderen gewoon zijn. Waarschijnlijk is het Ardens klimaat te koud voor deze warmteminners. Toch kon een andere bijzonderheid genoteerd worden: Akkerandoorn. Naast Gele helmbloem, Muurvaren en Steenbreekvaren op de muren, alsook Liggend hertshooi leverde de speurtocht op het kerkhof niet veel op. Toch troffen we er een hennepnetel met grote witte bloem, waarvan we dachten dat hij aangeplant was. Achteraf bleek deze Bleekgele hennepnetel algemeen voor te komen in het ganse hok. We trokken door een bos, waar we op de drogere open stukken Stijf havikskruid vonden, vergezeld van Struikheide. Aan een bronbeekje kon Paarbladig goudveil en Hangende zegge gestreept worden. Verder waren nog vermeldenswaard: Dubbelloof, Hondstarwegras, Fraai hertshooi, Groot springzaad, Tandjesgras, Schaduwkruid, Boskruid, Echte guldenroede en Bosmuur.

Tijdens de picknick aan de kerk kwam een hongerige wesp aan Karel's boterhammen knabbelen. We verplaatsten de wagens naar de vallei zelf en verkenden er de bosranden met vooral Boskortsteel, Ruig klokje, Springzaadveldkers, Amandelwolfsmelk, Reuzenzwenkgras, Muursla, Wilde marjolein, Echt bitterkruid en Late guldenroede. Van een vriendelijke eigenaar mochten we zijn kleine steengroeve uitkammen, maar naast massa's Bleekgele hennepnetel bleek dit niet veel op te leveren. Via enkele weilanden konden we de oevers van de Lienne bekijken, waar we Veerdelig tandzaad en Grote egelskop konden strepen. Adderwortel, Wilde bertram, Egelboterbloem en vooral Blauwe knoop waren zowat de laatste noemenswaardige streepjes op de Flowerlijst. Totaal: 260 taxa.

De streepocht werd afgesloten met een frisse pint op het terras van de plaatselijke café aan de Lienne.

De Scheldevallei aan de Driegoten te Hamme

Op 23 september was ik opnieuw gids voor een streeptocht aan het veer van Driegoten te Hamme. 17 deelnemers, waaronder enkele leden van de plaatselijke plantenwerkgroep der natuurgidsen, tekenden op de aanwezigheidslijst. We begonnen met de parking van het restaurant "Scheldeoord" en konden direct al enkele bijzonderheden noteren: Vederesdoorn en een var "viridis" van de Gewone vlier met doorschijnende bleekgroene vruchten. Tijdens de voormiddag verkenden we de Oost-Vlaamse kant van de Schelde met in de Scheldeschorren talrijke ex. van Amandelwilg en Duitse dot. Heen, vergezeld van de hybride tussen Mattenbies en Driekantige bies (*Scirpus x carinatus*) konden best met mekaar opschieten. Grote engelwortel en Gele waterkers waren opvallende buitendijkse taxa. Gevleugeld hertshooi vonden we langs de dijk op een niet zo vochtige plek, maar de vleugels op de stengel waren heel duidelijk. Een verhoogde bult in het schor werd gedetermineerd als Pluimzegge. We snuffelden de dijkkanten grondig af en kwamen tot een bont allegaartje van planten: Zegekruid, *Verbena bonariensis*, Postelein, Silezische teunisbloem, Gewone agrimonie, Grijskruid, Kleine zandkool, Welriekende en Rode ganzenvoet, Bermooievaarsbek, Muskuskaasjeskruid, Wilde reseda en Wouw. De Amarantenfamilie was goed vertegenwoordigd met Kleine majer, Groene amarant en Papegaaienkruid. Moeraszuring en de bruinkleurige Goudzuring groeiden in grote aantallen in een recent heringerichte potpolder. Op de middag namen we afscheid van de natuurgidsen en na de middag lieten we ons overzetten met het veer, zodat we het Antwerpse gedeelte van het hok konden uitkammen. Niemand verwachtte nog veel nieuwe vondsten, maar toch viel aan de rand van de gazon van een boerderij Kaal breukkruid op. Een onbekend plantje kon niet op naam gebracht worden. Tussen het gras op de dijkhelling groeide ook Gevlekte rupsklaver. Aan een gracht dichtbij een vijver vonden we nog Hoge cyperzegge. De veldweg langs de boerderij was afgesloten, zodat we een omweg moesten maken om bij het maïsveld te komen, waar we in een verloren hoekje Kransnaalbaar en de kale *Panicum schinzii* konden strepen. Totaal aantal taxa: 239.

Het Schouselbroek en de Wase cuesta te Steendorp

Op zaterdag 7 oktober was het de beurt aan René Maes om een studiedag te organiseren in het Waasland. Met 17 deelnemers trok hij naar de Schouselbroekpolder te Steendorp. Na enkele fikse regenbuien, priemde de zon opnieuw door de wolken, zodat we eigenlijk nog konden genieten van een heerlijke herfstdag. We verkenden de randen van een maïsakker, waar de meest algemene soorten gedetermineerd werden. In de polder zelf moesten we alle zijwegen heen en terug doen, bij gebrek aan alternatieve doorsteekmogelijkheden. Vooral langs de poldergrachten en plassen vonden we tal van bijzonderheden, zoals Hennegras, Moesdistel, Bloedzuring, Zwart tandzaad, Hoge cyperzegge, Gevleugeld hertshooi, Moerasbeemdgras, Moeraskers en Akkerkers. In het water troffen we soorten aan, zoals Waterviolier, Gedoorn hoornblad, Aarvederkruid, Dwergkroos en Witte waterlelie. Na de picknick onder een stralende zon verkenden we de straatkanten in de richting van de grote steenweg naar Antwerpen en keerden we terug via het fort van Steendorp en de Wase cuesta. Langs de straatkanten noteerden we Klein liefdegras en zijn broertje Straatliefdegras (ondersoort *damiensiana*), Liggende majer, Korrelganzenvoet, Stippelganzenvoet en Zeegroene ganzenvoet, alsook Papegaaienkruid en een onbekende amarant met roestkleurige, alsook felpaarse

vruchten, die door Filip Verloove als Groene amarant s.l. gedetermineerd werd. Blaartrekkende boterbloem groeide onderaan op de bepleisterde wand van een gracht. Aan een maïsveld kon Pluimgierst, Kransnaalbaar en Groene naalbaar op naam gebracht worden. Langs een gracht aan de steenweg groeiden nog enkele opmerkelijke planten: Liggend hertshooi, Grote kaardenbol, Stijve zonnebloem en Blaassilene. Verder aan het fort vonden we Eikvaren, Schermhavijskruid en Knolboterbloem. Na genoten te hebben van een prachtig panorama op de Scheldevallei vanaf de Wase cuesta, daalden we terug af naar de parkeerplaats van de auto's. Totaal aantal taxa: 267.

Het oude sas van de Dender en de vestingsvijvers te Dendermonde

Dit jaar mocht ik het plantenseizoen afsluiten. Na wat over en weer gerij vonden de 15 botanisten toch de juiste parking aan het station en kon ik ze in het te inventariseren hok loodsen. Op het verlaten spoorwegemplacement vonden we tussen het alomtegenwoordige Bezemkruid ook Wilde reseda, Zwenkdravik, Klein liefdegras en Straatliefdegras (ondersoort damiensiana), Wilde marjolein, Ruige klaproos, Hoge fijnstraal (*Conyza sumatrensis*), Wilde sorgo, Klein vogelpootje, Hazenpootje, Geelrode naalbaar, Pluimgierst en een flink aantal exemplaren Gestreepte leeuwenbek. Langsheen een maïsakker troffen we opvallend veel ex. van Gele ganzenbloem aan. Waarschijnlijk werd de soort uitgezaaid en is ze daarna verwilderd. Aan de bosrand zagen we de Ijsvogel en paar keer over de vijver vliegen. Langs de oude Dender en aan de vestingsvijvers noteerden we Blauw glidkruid, Zwanenbloem, Grote egelskop, Zwart tandzaad, Scherpe, Moeras- en Oeverzegge, maar ook enkele onheilspellende pakketten van Grote waternavel. De scherpe blik van Chris zorgde voor de vondst van Knolboterbloem op de Denderdijk en terwijl we naar de wagens terugkeerden ontdekten we in een verhoogde berm een eenzaam Grasklokje en konden we vegetatief Gingelkruid determineren. In het lekker herfstzonnetje smaakte de picknick overheerlijk. Na de middag was het oude sas aan de beurt en op de oude muren vonden we uiteraard Muurleeuwenbek, Muurvaren, maar ook Steenbreekvaren en Plat beemdgras. Wegens de werken aan het sas voor de aanleg van een jachthaven, waarbij weinig respect vertoond wordt voor het groen, wordt gevreesd voor het voortbestaan van deze vegetatie. We deden ook nog een zijsprongetje door de volkstuintjes, waarbij het ons opviel hoeveel Akkerereprijs we hier vonden!! Met 290 taxa werd het dus een mooie afsluiter voor het werkingsjaar 2006!!

Na deze ijverige plantenstudietocht trokken we naar een rustig vergaderlokaaltje te Opwijk, waar we de kalender voor 2007 samenstelden, die opnieuw veel plantenvreugde belooft.

Dank aan Karel voor het nalezen van de tekst, alsook voor de streeplijsten en verslagen van Everbeek, De Haan en Thuin en de foto bij het verslag van Meer. Tevens dank aan Jean de Prez voor de foto's bij het verslag van Viersels en Thuin. Ook dank aan alle deelnemers voor het ijverig opzoeken en determineren van de talrijke planten tijdens het voorbije seizoen.

Een beetje plantennieuws vanuit de Kortrijkse omgeving

Willy Herreman

Kortrijk zelf is niet zo rijk aan natuurgebieden. De meest bekende zijn het Kennedybos en de Kleiputten. Gelukkig zijn er rond Kortrijk wel een aantal natuurgebieden zoals Bellegembos in Bellegem en de kanaaloevers in Moen, die op het gebied van de botanie heel wat te bieden hebben. Ook groeien er aan de rand van de vele aardappel-, bieten- en maïsakkers in de herfst interessante plantensoorten. In wat volgt vermeld ik er een aantal van die ik tijdens mijn wandelingen in september noteerde.

Bellegem

Er dient eerst opgemerkt te worden dat praktisch op elke akker vrij veel *Aethusa cynapium* (Hondspeterselie) voorkomt en dus in deze streek een algemene soort is.

e2-43-14 (16/09/06). Aan De Kreupel vlak op de gemeentegrens tussen Bellegem en Zwevegem stonden een tiental exemplaren *Panicum miliaceum* (Pluimgierst) en drie exemplaren *Setaria viridis ssp. italica* (Italiaans naalbaar).

e2-43-33 (16/08/06) Op twee akkers gelegen langs een wandelpad dat vertrekt vanuit de Leuzestraat, massaal *Scirpus maritimus* (Heen). Het is daar gekomen dank zij een buur van de landbouwer die deze akkers bewerkt. De buur heeft de plant een aantal jaren geleden vanuit zijn tuin op de akker gesmeten waar ze nu echt woekert.

e2-43-34 (16/08/06) In de Beerbosstraat aan de rand van een bietenveld, tientallen exemplaren *Ammi majus* (Groot akkerscherm) en één exemplaar *Polygonum orientale*, waarschijnlijk een tuinontvluchter.

e2-53-11 (23/08/06) Drie exemplaren *Nicandra physalodes* (Zegekruid) aan de rand van een bietenveld in de Ijzerhandstraat. Op een met stenen verharde weg langs deze akker stond ook zeer veel *Euphorbia peplus* (Tuinwolfsmelk).

Kanaaloevers langs het kanaal Zwevegem-Bossuyt

Dit kanaal verbindt Zwevegem met Bossuyt waar het in de Schelde uitmondt. De oevers zijn botanisch zeer waardevol en in de maanden juni - juli is het echt genieten van de verschillende orchideeënsoorten zoals onder andere *Dactylorhiza incarnata* (Vleeskleurige orchis), *Dactylorhiza praetermissa* (Rietorchis), *Ophrys apifera* (Bijenorchis) en *Orchis militaris* (Soldaatje). De bermen langs het kanaal hebben dus veel meer te bieden dan wat er in wat volgt vermeld wordt.

e2-44-14 (10/09/06) Op het grondgebied Zwevegem-Knokke op de asfaltweg, boven op de berm langs het kanaal naar het Sint-Pietersbrugje toe, vond ik drie forse exemplaren van *Echinochloa frumentacea* waarvan een foto is bijgevoegd. Ik vind voor deze Hanenpoot nog geen Nederlandse naam terug.

Er stond ook massaal *Setaria verticillata* (Kransnaalbaar).

e2-54-22 (08/09/06) Langs het kanaal is er een loskade voor granen, voor de Molens Nova. Wat ik daar aantrof was echt de moeite waard: twee ex. *Amaranthus hybridus* (Groene amarant), tientallen ex. *Amaranthus retroflexus* (Papegaaienkruid), massaal *Ambrosia artemisiifolia* (Alsemambrosia), een twintigtal ex. *Artemisia biennis* (Rechte alsem), een tiental ex. van *Bassia scoparia* (Studentenkruid), zeer veel *Erysimum cheiranthoides* (Gewone steenraket), twee ex. *Iva xanthiifolia*, twee ex. *Malva pusila* (Rond kaasjeskruid), een tiental ex. *Picris hieracioides* (Bitterkruid), een tiental ex.

Setaria pumila (Geelrode naalbaar), twee ex. *Setaria viridis* ssp. *viridis* (Groene naalbaar), en één ex. *Sorghum halepense* (Wilde sorgo).

Echinochloa frumentacea

Wat deed de Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* in 2006?

Karel De Waele

29 april 2006: **Plantenstudie “Flora van de beekvalleities in de Vlaamse Ardennen”, deel 1.** Gids: Karel De Waele. Dln. 18.

De sterk geïnteresseerde groep noteerde ijverig de interessante vondsten in de Krombeekvallei in Schorisse: Paarbladig en Verspreidbladig goudveil, Dotterbloem, Slanke sleutelbloem, Bittere veldkers, Daslook, Paarse schubwortel, Muskuskruid, Reuzenpaardenstaart, ... Ook diverse handige determinatiekenmerken om het onderscheid te maken tussen bvb. Kluwen- en Gewone hoornbloem, Kleine en Bosveldkers, Grote en Draadereprijs, ... kwamen terecht in de notaboekjes. De temperatuur was ijzig koud, maar de blauwe lucht vol prachtige wolken zorgde voor

een ideale belichting voor de fotografen, die enkele mooie planten- en landschapsfoto's konden nemen. In totaal kwamen 152 soorten op de lijst.

13 mei 2006: **Plantenstudie “Flora van de Zwalmvallei”, deel 1.** Gids: Karel De Waele. Dln. 13.

Vanaf het kerkje van Roborst, waar we eerst nog een kijkje gingen nemen op het kerkhof met nogal wat ex. van Vreemde ereprijs, trokken we zo vlug mogelijk naar onze km² en het eigenlijke doel van de excursie, nl. een gekapt drassig populierenbos naast de Zwalmrivier. Daar ging de aandacht uiteraard vooral naar de Moeras-, Valse vos-, Oever-, Bos- en IJle zegge. Er groeiden opvallend veel jonge struikjes van de (europese) Vogelkers. Merkwaardig groeiden hier ook een tiental narcissen, wit met een bijna rode korte trompet en sterk geparfumeerd, duidelijk afkomstig van een tuin, alhoewel we ze midden dat terrein vonden zeer ver van de bewoning. Langs de Zwalm bloeiden de Donkere ooievaarsbek en het Kruisbladwalstro uitbundig. Tot slot gingen we op de terugweg nog even kijken naar een Schubvarentje op de kasteelmuur – de tweede vondst van deze soort in ons werkingsgebied!

Doordat de gids 's voormiddags al elders in dit hok rondgelopen had met CVN-cursisten en gestreept had kwamen er in totaal 199 soorten op de lijst.

10 juni 2006: **Plantenstudie “Flora van de beekvalleitjes in de Vlaamse Ardennen”, deel 2.** Gids: Karel De Waele. Dln.11.

Deze keer was het gebied “Waardebroeken” in Schorisse aan de beurt, een moerassig valleetje met Dotterbloem, Reuzenpaardenstaart en Moesdistel in overvloed aanwezig in een moerasbosje. Enkele weiden staan er nog vol Kamgras en Beemdlangbloem zoals weleer. In de wegbermen was jammer genoeg het gras al letterlijk voor onze voeten weggemaaid. Dit is waarschijnlijk de verklaring waarom er slechts 170 soorten op de lijst kwamen.

24 juni 2006: **Plantenstudie “Flora van de Zwalmvallei”, deel 2.** Gids: Karel De Waele. Dln. 14.

Ons studieobject was de km² met daarin het Vossenhol en het Kloosterbos. Omdat Guido Tack bezig is met een artikel over zonnige graslandjes werd een dergelijk graslandje op het Vossenhol apart geïnventariseerd. Hier bewonderden we o.a. Liggende vleugeltjesbloem, Bosorchis, Kamgras, Margriet, Echte guldenroede, Blauwe knoop, Valse salie, Schermhavikskruid en Grote bevernel. Het Kloosterbos overdonderde ons nog verder met Gevlekt longkruid, Boszegge, Slanke zegge, Slanke sleutelbloem, Eenbes, Bosgierstgras, Eenbloemig parelgras, Boswederik, Bosereprijs en nog veel ander moois. Net buiten onze km², maar toch in het Kloosterbos bewonderden we ook nog een mooie plek met Heelkruid. In een prachtige hooiweide van Natuurpunt ontdekten we verschillende pollen Hazezegge. In totaal kwamen 228 soorten op de lijst! Paul De Clercq, onze plaatselijke gids, was zo enthousiast om ons al dat moois te tonen dat we de excursie slechts konden eindigen rond 17u45, zodat iedereen flink wat dorst gekregen had ... maar gelukkig was daar een plaatselijk cafeetje met een gezellig terrasje!

01 juli 2006: **Plantenstudie van de “Zomerflora in de Vlaamse Ardennen”, deel 1.** Gids: Karel De Waele. Dln.5.

Kleine opkomst, maar wel grote leergierigheid! De deelnemers kregen een soort privé-les: we determineerden met de flora van Eggelte een drietal basterdwederiksoorten (Beklierde, Harde en Bergbasterdwederik) en een tweetal ereprijssoorten (Tijm- en Veldereprijs) in al hun details. Verder kwamen nog enkele interessante vondsten op de lijst van 203 soorten: Heggenrank, Gevlekte aronskelk, Rode schijnspurrie, Steenkruidkers, Muurhavikskruid,... Zijdelings bewonderden we ook het kleinschalige mooie landschap in de omgeving van de Wittentakkapel in Ronse.

05 augustus 2006: **Plantenstudie van de “Zomerflora in de Vlaamse Ardennen”, deel 2.** Gids: Karel De Waele. Dln. 9.

Ditmaal verkenden we het kleinschalige landschap van de wijk Schavaart in Ronse. Bij het determineren van een hennepnetel vergeleken we een drietal flora's: deze van België, en twee van Nederland, nl. de laatste Heukels en en deze van Eggelte. Hierbij bleek dat geen van de drie 100% zekerheid gaf, maar met de drie samen besloten we toch tot Gespleten hennepnetel. Verder viel ons op hoeveel Heggenrank we vonden. Aan de rand van een maïsakker konden we ook goed Groene, Geelrode en Kransnaalbaar vergelijken. Tussen de kasseien van een oprit vonden we ook Langbaardgras en Klein liefdesgras. En de muurvaren op een oud witgekalkt muurtje ontsnapte bijna aan de aandacht van de streper, maar gelukkig was één van de deelnemers alert genoeg. Een leerrijke namiddag dus, die een lijst opleverde met precies 200 soorten.

19 augustus 2006: **Plantenstudie “op zoek naar wegbermen met heidereliktjes”, deel 1.** Gids: Karel De Waele. Dln. 12.

In 1975 vonden we langs een paar zandwegen bij de Biesdonkhoeve op de grens Deinze-Machelen nog Klokjesgentiaan en Stekelbrem. Een paar tussentijdse bezoeken lieten ons het slechtste vermoeden (in de buurt was er ondertussen een intensieve landbouw uitgegroeid met de erbij gepaard gaande overbemesting): deze beide soorten vonden we nu in 2005 niet meer terug. Wel vonden we nog redelijk veel Ogentroost (groep Stijve ogentroost), Echt duizendguldenkruid, Schermhavikskruid en enkele exemplaren Struikhei. Ook Valse salie, Pijpenstrootje, Schapenzuring en Tormentil wezen op nog enige voedselarme toestanden in de zandige berm. Maar daarnaast was het alom maïs troef. Met Kransnaalbaar, Groene naalbaar, Kaal en Harig vingergras en Hanenpoot! Hier vonden we ook een tiental exemplaren van Fluweelblad, een mooie vondst, maar we zouden toch liever die Stekelbrem en die Klokjesgentiaan teruggevonden hebben! In totaal kwamen 186 soorten op de lijst.

16 september 2006: **Plantenstudie “op zoek naar wegbermen met heidereliktjes”, deel 2.** Gids: Karel De Waele. Dln. 4 (door concurrentie van de paddestoelencursus waren er minstens 3 deelnemers minder dan verwacht).

Op de grens met Nazareth, aan de “Augustijn” trokken we op zoek naar de eventuele plekjes met nog Struikhei, die daar in de zeventiger jaren nog groeiden. Vergeefs! Geen Struikhei meer te bekennen, wel nog enkele bermen met Schermhavikskruid, Schapenzuring, Pijpenstrootje, Valse salie, Echte guldenroede en ook een paar plekjes met Tormentil. Maar anderzijds vonden we nu een tweetal groeiplekjes met

Hengel (waarschijnlijk werden die dertig jaar geleden over het hoofd gezien). Al met al dus toch een grote verarming van de flora, meestal te wijten aan de oprukkende maïscultuur met de onvermijdelijke overbemesting in de buurt. In één brede sloot was een hele populatie Grote egelskop vakkundig doodgespoten! Arm Vlaanderen! Dit was waarschijnlijk ook de reden waarom er slechts 176 soorten genoteerd werden...

30 september 2006 : **Plantenstudie “Najaarsflora langs de Schelde-oever”, deel 1.** Gids: Karel De Waele. Dln.17.

We startten aan het veevoederbedrijf aan de brug in Eke. Zoals verwacht kwamen onmiddellijk enkele adventieven op de lijst: Bolletjesraket, Bezemkruiskruid en Pluimgierst. Hier en ook langs een maïsakker konden we goed drie amarantsoorten vergelijken: de Kleine, de Groene amarant en het Papegaaienkruid. Op de Scheldedijk noteerden we Bosrank, Mannetjesvaren en Adelaarsvaren, die daar aangevoerd zijn met de rotsblokken van de oeverversteving. Ook de typische oeverbegroeiing met Waterzuring, Grote engelwortel, Pluimzegge en Oeverzegge liet zich niet onbetuigd. Onder de populieren vonden we meerdere exemplaren van Brede wespenorchis. De interesse was zo groot en er moest zo veel uitleg gegeven worden dat we amper één Scheldeoever “afgekropen” hebben en ook “slechts” 185 soorten noteerden.

14 oktober 2006: **Plantenstudie “Najaarsflora langs de Schelde-oever”, deel 2.** Gids: Karel De Waele,. Dln. 6.

We verkenden de oude Scheldearm (de Kriephoek) en de ernaast liggende gekanaliseerde Scheldeoever. Doordat er pas onlangs gemaaid was langs beide kanten was het ‘gras letterlijk voor onze voeten weggemaaid’ en moesten we veel moeite doen om nog de blaadjes van Gevlekte rupsklaver terug te vinden en ook de typische pollen van Rietzwenkgras waren bijna niet meer te herkennen. Dit vertaalde zich ook in het aantal soorten op de lijst: amper 142! Langs de oude arm vonden we toch nog enkele exemplaren van Poelruit, Oeverzegge, Moeraszegge en Hoge cyperzegge. En in de ruigte langs de Kriephoek konden we goed het verschil tussen de vruchtjes van Goudgele en Citroengele honingklaver met de loepe bekijken. Tussen de rotsen van de gekanaliseerde Schelde vonden we naast de vele Mannetjesvarens en enkele Adelaarsvarens ook een prachtexemplaar van Tongvaren.

Bloeiende dotterbloemen op de Oude Spoorwegberm

Johan Asselberghs

Wie dacht dat dotterbloemen alleen iets waren voor het voorjaar alleen, komt bedrogen uit. Momenteel (12 november 2006) kan je genieten van, jawel bloeiende Dotterbloemen (*Caltha palustris*) op de Oude Spoorwegberm. De dotterbloem bloeit normaal gezien in het voorjaar in de maand april tot mei, maar in sommige literatuur

wordt soms over een herfstbloei in november gesproken. Het is uitzonderlijk, maar zeker niet de eerste waarneming. Ik heb het fenomeen al eerder gezien aan tuinvijvers, maar nu dus de eerste keer in het wild.

De dotterbloemen met de typisch grote eiergele boterbloemachtige bloemen kan je bewonderen in het moerasje achter de weide van Beekboshoeke. Wellicht werden de planten extra gemotiveerd door de zachte dagen van afgelopen weken en ook geholpen door de maaiwerken die er plaatsvonden een aantal weken geleden waardoor de aanwezige dotters ineens terug licht en ruimte kregen om te groeien. Het is geweten dat dotterbloemen snel toenemen en vlot groeien op gemaaide stukken, zeker als deze ruig staan. Door het beheer kon je immers ook al dit voorjaar al van prachtige dotterbloemen genieten op dezelfde plaats. Nu loopt het niet zo'n vaart, maar een 4-tal planten staan toch maar mooi in bloei, alles bijeen zo'n 10-tal bloemen en op sommige planten staan nog heel veel bloeknoppen en als die allemaal ontluiken dan kan het daar nog heel mooi worden. Een beetje lente midden in de herfst!

Plantenexcursie te Fiennes (Pas-de-Calais, Noord-Frankrijk) 26 augustus 2006

Anne Ronse

deelnemers: Chris Breckpot, Chantal Martens, Anne Ronse, Martine Van den Broeck, Paul Van Elewijck, Paul Vannuffel

In het voorjaar, tijdens de door FloWer georganiseerde studiedag over "floristiek in de ons omringende landen", had Benoit Toussaint, de Franse spreker van de Conservatoire Botanique National te Bailleul, de Vlaamse floristen uitgenodigd om hun steentje bij te dragen voor de atlas van de flora van Nord/Pas-de-Calais. Met de plantenwerkgroep Noordwest-Brabant zagen we dat wel zitten, en na een mailtje kregen we van onze Franse collega's de keuze uit een blok van acht kilometerhokken in het departement Pas-de-Calais. Alle waren gelegen in het 'District Boulonnais', een streek die bekend is om haar interessante flora, met in het voorjaar veel orchideeën.

Op zaterdagmorgen 26 augustus vertrokken we met wisselvallig weer richting Calais, en onderweg kregen we enkele fikse regenbuien. Ter plaatse bleef het echter droog, en af en toe kwam de zon door de wolken.

We hadden hok DS2203 1831 gekozen, en begonnen met een veldweg langs akkers die bezaaid waren met silex-keien. De vegetatie in de berm gaf al gauw het kalkrijk karakter van de bodem aan, met o.a. borstelkrans (*Clinopodium vulgare*), viltig kruiskruid (*Senecio erucifolius*) en ruig hertshooi (*Hypericum hirsutum*). Toen we onder een prikkeldraad in een weide kropen, begon het feest pas echt. We noteerden de volgende, voor ons weinig courante soorten: bergdravik (*Bromus erectus*), geel walstro (*Galium verum*), kalkwalstro (*Galium pumilum*), geelhartje (*Linum catharticum*), driedistel (*Carlina vulgaris*), zeegroene zegge (*Carex flacca*), gulden boterbloem (*Primula veris*), beklierde ogentroost (*Euphrasia officinalis*), kleine

pimpernel (*Sanguisorba minor*), tandjesgras (*Danthonia decumbens*), grote tijm (*Thymus pulegioides*) en draadklaver (*Trifolium filiforme*). Voor de determinatie van een schermbloemige mocht Chantal ons haar graaftalent demonstreren, wat ze met veel overtuiging deed. Hoewel we aanvankelijk aan allerlei ons onbekende soorten gedacht hadden, bleek het uiteindelijk te gaan om de variëteit *seselifolia* van kleine bevernel (*Pimpinella saxifraga*). We vonden ook een kleine vorm van een Medicago met weinig bloemen per bloeiwijze, waarvan we aanvankelijk kleine rupsklaver (*Medicago minima*) hadden gemaakt. Nadere bestudering van de peulen gaf aan dat de voor deze soort typische uitsteeksels ontbraken, zodat het toch hopklaver bleek te zijn (*Medicago lupulina*).

In een magere maïsakker zagen we de broertjes spiesleeuwenbek (*Kickxia elatine*) en eironde leeuwenbek (*Kickxia spuria*) samen met hun kozijn kleine leeuwenbek (*Chaenorhinum minus*). Bij een groeve zagen we Duitse gentiaan (*Gentianella germanica*), zomerbitterling (*Blackstonia perfoliata*) en wegedoorn (*Rhamnus catharticus*).

Omdat er nog wat tijd over was, besloten we om nog een tweede kilometerhok te bezoeken (DS2203 1931), waar we bos en braakliggende percelen bezochten. Het waren mooie beukenbossen met bosbingelkruid (*Mercurialis perennis*), witte klaverzuring (*Oxalis acetosella*), en veel heekruid (*Sanicula europaea*), volgens de Noord-Franse streeplijsten toch een aandachtsoort in de regio, evenals ruwe dravik (*Bromus ramosus*). Het was wel opvallend dat de beuken langs de rand van het bos veel bruine bladeren hadden, wat in het bos niet het geval was. Dit was blijkbaar een gevolg van de grote hitte van de maand juli, zodat de bladeren verbrand waren. In de ruigten stond verder o.a. akkerandoorn (*Stachys arvensis*). We eindigden tenslotte onze tocht langs de 'Rue du bout du monde', het einde van de wereld!

In het eerste kilometerhok vonden we alles samen 162 soorten waarvan 9 aandachtsoorten en we konden bovendien in het tweede kilometerhok 125 soorten optekenen.

Een kort bezoek aan Vorsdonkbos en Turfputten (Gelrode) 12 augustus 2006

Erik Molenaar

Vooraf

Na onze uitstap voor de onderzoeken naar urbane flora in Aarschot, trekken we naar het Vorsdonkbos. Dit is één van de paradepaardjes van het Vlaams natuurbeschermt, ons vooral bekend voor zijn watergebonden flora. Van de Brabanders blijft alleen Geert over, die opnieuw onze gids is. We bekijken enkele ons nog bekende plekken, die in verlandingsevolutie zijn.

Bespreking

Natte graslanden en watervegetaties (d5-45-14)

Aan de ingang vallen Ratelpopulier en Heggenduizendknoop goed op tussen de zee van Amerikaanse eik. In de gemaaide percelen zijn nog heel wat soorten herkenbaar, zoals Snavelzegge, Wateraardbei, Holpijp, Waterdrieblad, Moerasviooltje, Knolrus en Bosbies.

In de greppels, waar inmiddels weer wat water staat, vinden we o.a. Smal tandzaad, Sterzegge, Egelboterbloem, Grote boterbloem en Duizendknoopfonteinkruid, dat soms zeer doorzichtige bladeren heeft, wat ons doet sleutelen om dit te bevestigen. Wat wel vreemd overkomt zijn de grote bergen veen die uit de greppels zijn gehaald en de bergen maaisel die gewoon op het veld zijn blijven liggen wegrotten. Dat is toch wel een groot verlies aan te beschermen oppervlakte. Verderop staan waterpartijen waarin soms maar enkele soorten op de voorgrond treden, zoals in één geval een poel met Smalle waterpest, een andere met een massavegetatie van Echt waterlepeltje en Sterrenkroos.

Ook is Grote boterbloem op de zelfde plaats als lang geleden nog aanwezig, maar de populatie is zeer groot geworden. In de randen vinden we heel wat Groot heksenkruid, Elzenzegge, Hoge cyperzegge en IJle zegge. In sommige greppels staat veel Kleine egelskop in bloei.

Heideveldje (d5-45-14)

Op een klein donkje staat een groep planten die we elders niet bij elkaar zien, nl. Struikhei, Pilzegge, Bossig kronkelsteeltje, Gewone dophei, Veldrus, Fraai haarmos, Pijpenstrootje en Blauwe knoop die enkel vegetatief aanwezig is.

Spoorberm (d5-45-14)

Op weg naar de meer noordelijke percelen gaan we langs de spoorweg, waar Gele kamille uitbundig staat te bloeien in de gemaaide wegberm. Hier bloeien ook Rapunzelklokje, Grasklokje en Vlasbekje. Er is verschrikkelijk veel vergif gespoten, maar de Straatwolfsmelk (ook bekend als *Chamaesyce maculata*) en Gevlekte wolfsmelk staat nog op zijn oude plekje. Moerasandoorn ziet nog kans om te bloeien in de rand van de spoorloot.

Gemaaid grasland met ongemaaid PK (d5-45-14)

In dit nat grasland is ook gemaaid. We vinden er grote populaties Gevlekte orchis, Veldrus en Blauwe knoop, die in het PK in bloei begint te gaan.

Verland moeras met trilveen en open water (d5-45-14)

Een van de prachtigste stukken ligt hier achter het PK. Het is een trilveen dat deels is gemaaid, en waarin ook een stuk is opengemaakt. In het ongemaaide stuk zit het vol Tijgerspinnen. We vinden er o.a. Knikkend tandzaad, Moerasbasterdwederik en Liesgras, waarvan de bloeiwijze een ons onbekende dwanggroei vertoont.

Als we de plas onderzoeken ontmoeten we treffen we ook wat Rijstgras aan dat bloeit met volledig vrije bloeiwijze. Dit fenomeen wordt steeds vaker vastgesteld. Het

verschil tussen de ongedeelde vormen van Veerdelig tandzaad en Smal tandzaad kunnen we niet echt maken, want de planten zijn pas begonnen aan hun bloei. Verder vermelden we in de plas ook het Gewoon watervorkje, dat we uitgebreid fotografen omdat we denken dat het iets anders kan zijn.

In de bosrand vinden we enkele groeiplaatsen van Gewoon schaduwkruiskruid en Echte guldenroede.

Slot

In dit bijzonder belangrijke natuurgebied hebben we op een drafje toch heel wat Rodelijst-soorten bijeen gezien. 'Achteruitgaande' soorten zijn Struikhei, Grasklokje, Gewone dophei, Tormentil, Echte guldenroede en Blauwe knoop. Gevlekte orchis, Kikkerbeet en Waterdrieblad zijn 'kwetsbaar'. Gele kamille, Rijstgras, Echt waterlepeltje en Grote boterbloem zijn 'zeldzaam'. Volgens deze nieuwe Rodelijst zijn Waterlepeltje en Grote boterbloem niet langer 'kwetsbaar', en dat is natuurlijk een goede zaak!

Diest: Station en Lazarijberg 16 september 2006

Erik Molenaar, Luc Vervoort

Vooraf

Ons gepland onderzoek van de Citadel kan niet doorgaan wegens de toelatingen die we niet tijdig konden bekomen. We kiezen een ander deel van de stad, namelijk de omgeving van het station en de Lazarijberg.

's Morgens bevinden we ons dus in het IFBL-hok d6-31-42. Dit deel van de stad is rijk aan uiteenlopende biotopen, zoals Diestiaanheuveld met heiderelicten en holle wegen, spoorwegflora, industrieterrein, grote wegen en wegbermen, straten en bosjes. De Demer ligt spijtig genoeg niet in dit stadsdeel. Het vervolg vind je in het tweede verslag: Diest Stadswallen en Webbekoms broek. Vandaag vergezellen elkaar Nico Wysmantel (Streeplijst), Erik Molenaar, Luc Vervoort (tochtverantwoordelijke), Kevin Gielen, Piet Coninx, Mia Schrooten, Steven Keteleer, Ingrid Beerens en Charis Putseys. Vandaag zijn er twee nieuwe gezichten bij die elkaar zeer goed kennen: Kevin en Charis.

Bespreking

Omgeving Station

Bij aankomst op de perrons buigen wij ons al over de randen om soorten te verifiëren, wat andere reizigers onmiddellijk met vrees en belangstelling vervult. Helaas hebben ze al andere plannen. Ja, er groeit Kleine leeuwenbek, Bezemkruiskruid, Vlinderstruik en twee soorten Liefdegrassen ondanks alle vergif. We kunnen ons vergapen aan de overvloed aan Ruige klaproos die - hoewel reeds verdroogd - zeer talrijk aanwezig is. Er zijn vogelvoeradvertieven zoals Groene

naalbaar en Koolzaad onder het duivenrijk bruggetje aanwezig. We vertrekken over de spoorpasserel noordwaarts de berg op.

Wegbermen

Langs grote en landelijke wegen treffen we heel wat graslandsoorten aan, waarvan Kleine bevernel de meest typische is, samen met Zandblauwtje. Tal van bermen zijn verbost met hierin veel Hollandse iep, Dauwbraam, Dolle kervel en Brem. Echte guldenroede is een vaste verschijning, samen Boskruiskruid en Boshavikskruid. In een holle weg staat oa. Gewone eikvaren, Tandjesgras, Heggenrank, met Gewone ereprijs en een aantal soorten die uit tuinen zijn ontsnapt zoals Bonte dovenetel, Laurierkers, Tuinjudaspenning. We vermelden als neofyten zeker - op een bemuurd stuk holle weg - Blauw kattenkruid (*Nepeta mussinii*), voorts in een bosrand Smalle aster en ook diverse vetkruiden, zoals *Sedum kamtschaticum*.

Bos en hei Fort Leopold

Er is een stuk van de heuvel beheerd door Natuurpunt, en wel met het oog op herstel van de heide op de Diestiaanheuveld. Er is wat bos opengemaakt, enkele stukken zijn geplagd. Het trieste lot van de bossen hier is dat ze opgebouwd zijn met exoten, zodat buiten tapijten van Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse eik geen inheemse kruiden op de voorgrond treden.

Op enkele plekken heeft de heide stand gehouden of is ze opnieuw gestart, begeleid door Boskruiskruid, Grote muur, Fijn schapengras, Tandjesgras, Pilzegge, Fraai haarmos en Bochtige smele. Opvallend zijn hier de veegsporen van Ree.

Op enkele brandplekken vinden we naast Krulmos ook Rode ganzenvoet, Kransnaalbaar en Bezemkruiskruid. Er staan ook enkele jonge ex. *Cotoneaster hjelmqvistii*, Robinia, Tamme kastanje en Japanse berberis. Wat wel bewaard bleef zijn de Mierensoorten, waarvan grote zwarte bosmieren het meest opvallend zijn. Kevin zamelt er enkele in.

Het bosje sluit aan op een graslandje met veel Hooibeestje en Kleine vuurvlinder. Hier staat oa. Echt duizendguldenkruid, Muizenoor, Vertakte en Kleine leeuwentand.

Lazarijberg

Hier vermelden we vooral de verruigde en verbossende hellingen waarin soorten als Hollandse iep, Beemdkroon, Bosroos, Veelbloemige roos, Knolboterbloem, Boskruiskruid, Spaanse aak, Kardinaalsmuts, Hondroos, massa's Echte guldenroede en grote pollen Bermzegge staan. Vooral Amerikaanse vogelkers was prominent aanwezig. Het is een populaire plek waar heel wat brand wordt gesticht. Op deze open plekken zien we pioniers als Kromhals, Hazenpootje en een soort Duivenkervel.

Tussen de vele insectensoorten zien we ook verschillende ex. Hooibeestje naast Vuurvlindertjes, Sikkelsprinkhaan, Koninginnepage en een soort Luzernevlinder. Na enige halsbrekende toeren bereiken we een holle weg langs waar we onze weg zoeken naar de stad beneden.

Straten, muren en industriegebied

In de hellende straten is de wegberm soms verhard. Hier zien we bv. Kruipeklokje en een ons onbekende vetplant, vermoedelijk weer een cultivar van Kamchatka vetkruid. Langs een viaduct bereiken we de afgebroken gasfabriek waar een nieuw industriecomplex is gepland en Ovam bezig is een historische cyanidevervuiling op te ruimen. Er zijn parkings, verruigde percelen en open zandgrond.

Hier vinden we een aantal typische soorten, waaronder Stalkaars, Grijskruid, Tomaat, Papegaaienkruid, Korrelganzenvoet, Tomaat, Canadese fijnstraal, Kleine varkenskers, Sierpompoe, Gewoon handjesgras, Doornappel, Witte krodde, Klein liefdegras, Straatliefdegras en Stinkende ballote. In een wegrand van het industriecomplex groeit wat Kleine pimpernel. Bijna terug aan het station noteren we nog Basterdklaver, Brede lathyrus, Bonte wikke, Amerikaanse kruidkers, Klein kaasjeskruid, Ruige klapproos, Valse wingerd en een prachtig bloeiende Dagwinde op een voetpad.

Eén van de soorten waarvan ons de naam ter plekke maar niet te binnen schiet is qua uitzicht iets tussen postelein en spinazie in. De bladeren zijn papilleus. De bloemen zijn tweeslachtig en staan verspreid op de stengel, onooglijk en ongesteeld. Dirk De Beer hielp ons achteraf uit de nood. Het blijkt Nieuw-Zeelandse spinazie.

Slot

Deze stadswandeling levert meer dan 220 soorten op. Naast een flinke lijst stadsbewonende soorten en problematische pestsoorten in de natuur vinden we er tal van waardevolle soorten in hun eigen biotoop. Zo zijn er 7 Rodelijst-soorten opgemerkt, zijnde Echte guldenroede, Struikhei, Muizenoor, Beemdtkroon, Tandjesgras, Eikvaren en Knolboterbloem, die allen als *achteruitgaand* zijn geboekstaafd.

Diest: Stadswallen en Webbekoms broek 16 september 2006

Erik Molenaar

Vooraf

In de namiddag volgen we de Demer stroomopwaarts tot aan de potpolder in Webbekom. We passeren zodoende veel afwisselende biotopen. De IFBL-hokken waarin we waarnemen zijn d6-32-33 (Schaffense poort), d6-32-34 (Webbekoms broek), d6-42-12 (Webbekom) en d6-42-14 (Webbekom dorp).

Het betreft dus losse waarnemingen uit twee uurhokken. De vestingstad Diest heeft nog een gedeelte van haar wallen behouden. Thans zijn deze steile hellingen verbost met een ruderaal Essen-lepenbos. Op de oude muren hebben zich plaatselijk bijzondere planten gevestigd. We hebben ook een kijkje genomen genomen bij de Demer zelf. De rivier werd immers 'in de jaren 1950' verlegd zodat ze thans door de omwalling wordt omgeleid naast de stad.

Er monden twee belangrijke beken uit op dit punt, namelijk de Zwarte beek en de Grote Leigracht. Het Webbekoms broek is een groot gebied tussen Demer en Leigracht dat begraasd wordt door een flinke kudde vaarzen.

De potpolder zelf wordt extensief begraasd door IJslandse pony's.

Er bevinden zich trouwens natte hooilanden in en een vijver die ingericht is om te vissen. Voor ieder wat wils dus. De hitte is bijzonder drukkend en de dorst van die aard dat ze ten slotte gelest wordt in het dorpscentrum van Webbekom. We zien vandaag 300 soorten, waarvan in de namiddag bijna 100 nieuw zijn. Er valt wel wat na te kaarten.

Bespreking

Demer

Aan de brug neemt Luc een kijkje op een strandje van de Demer. Hier vinden we de typerende ruigtesoorten van de Demer bijeen, met name Waterzuring, Veerdelig tandzaad, Watermuur, Rietgras, Riet, Gevlekte scheerling en in de Demer een massa Schedefonteinkruid. Aan de monding van de Zwarte beek staat een grote populatie Pijlkruid. Het wemelt er van de Grote gele kwik en op het water zit een Dodaars.

Stadswallen

De Diestiaanheuvelds die uitgegraven werden voor de bouw van de forten zijn terug te vinden op de aarden wallen. De lemige heuvels hebben intussen heel wat soorten verloren, maar zijn toch nog de moeite waard om te zien en te beschermen. We vinden er onder meer Knolboterbloem, Gewone agrimonie, Boshavikskruid, Echte guldenroede, Geel nagelkruid, Muizenoor, Grote muur, Kleine bevernel en onder een massa exoten ook veel Haagbeuk en Zoete kers.

Een reuzenzwam op een beukenstomp trekt ook bijzonder de aandacht.

Grote steunbeer

Deze grote steunbeer is een echte dam van gewapend beton daterend uit de omleiding van de Demer in vorige eeuw. De verweerde muren en berm van de oude Saspoort uit 1835 zijn echter veel interessanter en geven plaatselijk zelfs een glimp van kalkgrasland te zien. Aan de zuidelijke kant ervan vinden we oa. Steenbreekvaren, Wijfjesvaren, Vlinderstruik, Rapunzelklokje, Driedistel, Dicht havikskruid, Gewone brem, Klimop, Kleine bevernel, Schaduwgras en Brede eikvaren.

Vandaag zagen we hier geen Geelhartje, Stijve ogentroost en Donderkruid alhoewel die er volgens Luc nog niet zo lang geleden ook stonden.

Achter de dam groeien veel Bosveldkers, Reuzenbalsemien en enkele planten Geoord helmkruid. Bij het terugkeren kunnen er aan de noordelijke helft van de Saspoort nog snel worden bij genoteerd: Plat beemdgras, Gewone agrimonie, Wilde marjolein, Knolboterbloem, Ruige scheefkelk en nog een enkel plantje Grote wilde tijm. Want spijtig genoeg overwoekeren een massa zaailingen van de Noordse esdoorn deze berm, de boom is in het verleden als dreefboom aangeplant op de wallen.

De vestingsgrachten zijn wellicht overdreven beplant met Karpers want van de vroegere waterplanten (oa. Kikkerbeet) is niet veel meer te bespeuren uitgezonderd nog enkele sterk met wieren beladen drijfbladeren van Gele plomp.

Op twee plaatsen horen of zien we wel de Ijsvogel voorbij scheren.

Beemden en leigracht

Deze weilanden zijn vette beemden, deels opgehoogd tegen de Demerdijk en aflopend naar de Leigracht. De Kamgraslanden zijn niet erg soortenrijk, maar er is alleszins een microreliëf aanwezig van greppels, oeverwallen en valleiflanken. Op vochtiger delen domineert Grote vossenstaart. Wij zijn al blij - net als de vrolijke vaarzen - met Beemdkamgras, Gewoon timoteegras, Rietzwenkgras, Madeliefje en Pinksterbloem.

In uitgedroogde depressies vinden we oa. Korrelganzenvoet, Moerasdroogbloem, Rode ganzenvoet en Getande weegbree.

Biezenweien en leigracht

De cultuurgraslanden gaan hier over in 'slechte weien', met Zeegroene rus, Moerasvergeet-mij-nietje, Watermuur, Valse voszegge. Het neigt naar vochtig licht bemest grasland (Calthion) met koekoeksbloem, maar zonder Dotterbloem, Veldrus of Aardbeiklaver. Deze soorten worden niet teruggevonden, maar vermoedelijk staan de eerste twee soorten er wel. Voorts is er in de kwelzone Bosbies, Holpijp, Blauw glidkruid en Moerasandoorn.

Oude spoorberm

Hier treffen we zowel soorten van droge graslanden als soorten van natte ruigten omdat de spoorberm begeleid wordt door een fraaie greppel. In de lijst vind je dus zowel Hop en Moerasandoorn als Wilde peen en Citroengele honingklaver. De spoordijk ziet er van ver uit als een oude houtkant met veel doornstruweel.

Stuw leigracht

Langs een dreef die het broek deelt in weiland en potpolder bereiken we een stuw op de leigracht. Hier strepen we een aantal moeras- en waterplanten zoals Grote waterweegbree, Scherpe zegge, Gele plomp, Riet, Waterpeper, Egelboterbloem, Pijlkruid en Grote egelskop. De leigracht geeft uit in enkele waterpartijen met Kleine en Grote lisdodde. Hier tussen staat ook de zeer hoge bastaard *Typha x glauca*. Op de dijk staat een kleine populatie Japanse duizendknoop.

Potpolder

De wachtbekkens zijn verruigde natte graslanden met Uitstaande melde, Haagwinde, Lidrus, Moerasspirea, Liesgras, Klein kroos, Watermunt en Echte valeriaan. Riet is er dominant. Op de jonge dijk vinden we Beklierde duizendknoop, Perzikkruid, Herik, Kweek, Grote klaproos en lokaal uitsluitend Grote brandnetel.

Vijver

In de visvijver heeft zich een flinke populatie Groot nimfkruid gevestigd, een eerder thermofiele soort die het als eenjarige moeilijk kan opnemen tegen de overige soorten in onze wateren. Uit afgebroken fragmenten zamelen we wat in. De planten zijn al bruin verkleurd en de nootjes zijn rijp.

We kennen de soort eigenlijk enkel van Noord-Frankrijk waar we haar in licht brak water aantreffen. Toevallig is deze week eveneens Groot Nimfkruid ontdekt in deze streek, met name in de Dijlevallei te Kessel-Lo. Het is uitkijken of deze soort niet op meer plaatsen in Vlaanderen is 'opgeflakkerd' na de afgelopen uitzonderlijk warme periodes.

Hooilanden

Ten slotte kijken we nog even rond in de hooilanden, in beheer bij Afdeling Natuur (thans Agentschap Natuur en Bos).. Ze zijn recent gemaaid en we herkennen Moerasstruisgras, Holpijp, Echte koekoeksbloem, Grote wederik, Grote kattenstaart, oa. Riet, Bosbies en Poelruit. In de randen staat het Gevleugeld hertshooi opnieuw in bloem, vergezeld van Moerasvaren.

Holle weg Wijngaardsveld

Na het lessen van de ergste dorst keren we in stevig staptempo terug naar Diest. Waar de Oude baan een holle weg vormt aan het 'Wijngaardsveld' keren we even op onze stappen terug, gelokt door enkele veldjes met Grote wilde tijm, in bloei. Die schikt zich mooi op de dagzomende ijzerzandsteen.

Begeleiders zijn ondermeer Kleine bevernel, Knolboterbloem, Fijn schapengras, Muizenootje, Rapunzelklokje, Margriet en enkele planten Asperge. Open plaatsen zijn opvallend begroeid met korstmossen.

Slot

Van de ruim 150 genoteerde soorten is Driedistel en Ruige scheefkelk - die op de oude vestingmuren staan - *bedreigd*. Als *achteruitgaande* soorten vermelden we Gewone agrimonie, Beemdkamgras, Muizenoor, Knolboterbloem en Echte guldenroede. Dicht havikskruid en Grote tijm is *kwetsbaar*. Groot nimfkruid, Ruige scheefkelk en Moerasvaren zijn *zeldzaam*.

Kloostertuin Lange Kongostraat Antwerpen 21 juli 2006

Erik Molenaar

In het kort

Op de nationale feestdag hadden we de gelegenheid om de oude kloostertuin in de Lange Kongostraat te Antwerpen (opnieuw) te onderzoeken. Dit maal was het geen gewone aangelegenheid want we deden dit samen met het Spider Search Team. Koen Van Keer - Coörd. Antwerps spinnenonderzoeksproject (ASOP) - in gezelschap van Herman Vanuytven en Herman De Koninck keken raar op toen er vijf floristen opdaagden en nog een groep geïnteresseerde buurtbewoners.

Er werden enkele merkwaardige wilde planten en ouderwetse tuinsoorten aangetroffen zoals Akkerklokje talrijk op een voetpad, Oosterse klapproos en

Slaapbol, een afwijkende vorm van Muskuskaasjeskruid, Juffertje-in-het-groen, enz. In het grasland onder een boomgaard troffen we nog alle schraallandsoorten aan die er in 1998 waren genoteerd. Het beheer van de tuin is van de nonnetjes overgedragen aan een buurtgroep. Deze mensen waren aanwezig en we konden heel wat opmerkingen maken die het natuurlijk biotoop kunnen versterken.

Aan de kapel (zeg maar kerk) groeiden Tongvaren en een speciale wingerd. Deze laatste werd ingezameld voor de specialist Filip Verloove. Er werden ook spinnen gevangen en ter navorsing meegenomen. Nieuwe soorten voor de Antwerpse binnenstad zijn eveneens gevonden, maar dat nieuws laten we over aan de specialisten terzake.

Binnenstad Aarschot 12 augustus 2006

Erik Molenaar

Vooraf

Hoewel we Aarschot al meermaals bezochten, zowel te land als te water, is het vandaag een gelegenheid om te kijken of er de laatste jaren een verschuiving van de stadsflora is waar te nemen. Het is een kleine stad, maar we bekijken de omgeving tussen Station en de Demer waar we zeker genoeg biotopen zullen tegenkomen. Aanwezig zijn Erik Molenaar, Geert Andries (gids), Nico Wysmantel, Wim Strecker, Steven Keteleer, Ronald Van Nunen, Sonia Van Den Dries en Roger Dierickx.

Bespreking

Omgeving station (d5-36-33)

In dit hok ligt maar een klein deel van de stationsomgeving, dus volledig is dit beeld niet. Het einde van de parking loopt naar de viaduct Betekomse steenweg, waar wel enkele nieuwe soorten worden gevonden en oude bevestigd. Zo staat er 'Blue fescue', het raar blauwig zwenkgras dat overal op bermen valt aan te treffen, een grote populatie Brandpastinaak en Bont kroonkruid. De c4-grassen zijn veelal reeds uitgerijpt en verdord, maar er schieten weer nieuwe scheuten uit van Klein liefdegras; Straatliefdegras, Hanenpoot en Harig vingergras.

Vlinderstruik doet een schuchtere intrede, vergezeld van de trouwe soorten Bezemkruid en Kleverig kruiskruid. Een toevalstreffer is Ruige klaproos, dat verdroogd maar goed herkenbaar tussen de andere klaprozen en Gewone reigersbek staat. Kaal knopkruid is overvloedig en Harig knopkruid begint aan zijn opmars in deze omgeving. Slangenkruid krijgen vandaag nergens anders meer te zien.

Van hier gaan we de binnenstad in.

Oude binnenstad (d5-36-33)

Hoewel het een verdacht nette stad is - er groeit zelfs geen vetmuurtje tussen de straatstenen - worden er wel heel wat soorten genoteerd. In de keldergaten is het geen groot succes. We moeten ons tevreden stellen met wat Zomerlinde, Boswilg en

Gewone es. Er zijn wel tuinen die uitgeven op het voetpad, kleine parkingplaatsen en groenvoorzieningen waar wilde soorten hun kans kunnen wagen. Zo kan Bleeksporig bosviooltje en Tuinwolfsmelk op het voetpad groeien en op een pas afgebroken huis kan je Groene naalदार, Tomaat, Zwarte en Beklierde nachtschade, Aardappel en Valse ridderspoor aantreffen.

Op Dolle kervel vinden we hier ook de Pyamawants. Op één plaats doen we zo een mooie vondst. Op een parkeerplaats in aanleg staat Kleine majer in gezelschap van niet bloeiende Papegaaienkruid-achtige, diverse ganzenvoeten, waaronder Stippel-, Korrel- en Liggende ganzenvoet. Doornappel staat er prachtig in bloei naast Veerdelig tandzaad.

De muurflora zelf is onbeduidend: een beetje Muurvaren en wat Mannetjesvaren.

Demer, oevers en sluizen (d5-36-33)

Soorten die we langs de rivier vinden worden apart genoteerd.

Vooraf aan de watermolen staan heel wat typische en merkwaardige soorten. Het Blauw walstro dat we er vroeger vonden is niet meer te bespeuren. Maar op de scheepvaartsluis staan o.a. Tongvaren, Steenbreekvaren en Muurvaren. We ontmoeten er Grote gele kwik, Braamsprinkhaan en veel uitsluitende kokerjuffers.

In de oeverzone van de Demer staan dezelfde soorten als buiten de stad, oa. Gewone engelwortel, Zwart tandzaad, Reuzenbalsemien, Gele lis, Pitrus, Moerasrolklaver, Gewoon barbarakruid, Tomaat, Moerasbeemdgras, Geoord helmkruid en Gele waterkers. In de oeverruigte staat steevast Gevlekte scheerling, Grote kaardenbol, Gewone steenraket en Moerasandoorn. Helaas hebben we geen Groot warkruid gevonden.

Op de bovenzijde van de dijken groeien oa. Stinkende ballote, Hemelboom, Vederesdoorn, Oosterse karmozijnbes, Gewone vleugelnoot, Echt bitterkruid, Grote bevernel, Azijnboom en dies meer. Er zijn ook allerlei tuinontvluchters te bespeuren, zoals Hemelsleutel, Citroenmelisse, Stokroos, Bonte gele dovenetel, Tuinjudaspenning, Pepermunt.

In de rivier zelf vinden we Klein kroos, Pijlkruid en Schedefonteinkruid. We zien er al bijeen 150 soorten.

OLV-kerk (d5-36-33)

In dit nat grasland is ook gemaaid. We vinden er grote populaties Gevlekte orchis, Veldrus en Blauwe knoop, die in het PK in bloei begint te gaan.

Park (d5-36-33)

Hier na doorsnuffelen het park dat uitgaat aan de Demer. Hier vinden we een Bastaard wederik die na enig overleg een Bergbasterdwederik moet zijn. Het park is overigens zeer steriel, maar we vinden er nog soorten als Tuinwolfsmelk, Japanse duizendknoop, Gewone es (juvenielen), Gewoon robertskruid, Geel nagelkruid, Klimop en Penningkruid. Naast de klassiker Mahonia vinden we ook enkele jonge exemplaren Winterjasmijn nabij de moederstruik.

Slot

We hebben deze morgen 235 soorten gezien, wat natuurlijk niet mis is. Hiervan zijn er een aantal die onze bijzondere aandacht vragen. Liggende ganzenvoet is een zeldzaam adventief.

Er zijn geen Rode-lijstsoorten waargenomen. Soorten als Japanse sierkwee en *Lonicera pileata* worden al meer en meer gezien in steden. Al bij al is het een boeiende tocht gebleken, ook voor de nieuwelingen die vandaag voor het eerst een stadsexcursie bijwonen.

Tiense Poort Leuven 2 september 2006

Erik Molenaar

Vooraf

We zijn al verscheidene malen in Leuven op stap geweest, maar niet hier aan de Tiense Poort. Een stadsdeel dat geen Dijle of open water kent, maar wel heel wat afwisseling, met spoorwegen, tuinen en parken, begraafplaats en oude smalle straatjes. Het is gelegen in het IFBL-hok e5-24-11. Vandaag doen we het met Nico Wysmantel (gids en streper), Erik Molenaar, Roger Dierickx en Steven Keteleer.

Bespreking

Straten, gevels, keldergaten

Van het station naar de Tiense poort passeren we een grote groenvoorziening waarin soorten als Zomerlinde, Hemelboom, Trompetboom (!) en Gewone es zijn uitgezaaid. In de straten valt er weinig aan wilde flora op, de straten zijn net als in Aarschot verdacht steriel. Toch treffen we de gewone stedelingen als Vlinderstruik, Kruiptje, Gele helmbloem, Bezemkruid, Klein kaasjeskruid, Hoge fijnstraal en Muurleeuwenbek hier en daar aan.

Op zoek naar Klimopbremraap neuzen we ook rond in groenvoorzieningen die wat verborgen liggen in binnenpleintjes en parkings. Daar vinden we echter iets anders: Engelenboom, Akkermelkdistel, Mierikswortel en mossen als (blijkt thuis bij nazicht) Klei-vedermos.

Op de buitenmuur van de begraafplaats vinden we een aantal conifeertjes, zoals *Taxus* en *Chamaecyparis pisifera*. Nog mooier is de ontdekking van Muurhagedis (*Podarcis muralis*). Een voorbijganger (of -gangster) wijst ons er evenwel op dat de soort hier is uitgezet van een Ardeense populatie. Het duurt uren voor we de eerste liefdegrassen ontmoeten, zoals verwacht aan een grote weg.

Akkerflora

We krijgen de gelegenheid een volkstuintencomplex te onderzoeken. De bewerkers van de perceeltjes zijn vooral van de volksnamen op de hoogte, maar zo komen we te weten dat een fraai gekleurde Ganzenvoet niet is verbouwd. Het gaat om

Chenopodium giganteum, een van de fraaiste vondsten deze dag. Voorts staat er onder meer Postelein, IJzerhart, Hoenderbeet en Papegaaienkruid.

Begraafplaats

Hierna doorsnuffelen we de begraafplaats, die verschrikkelijk met vergiften is behandeld. In de schrale graslandjes treffen we Muizenoor en Kleine leeuwentand aan. In de oudere bospartijen staat er heel wat Maarts viooltje, en zaaien Taxus, Mahonie en Peterselievlier uit. Er zijn ook vogelvoer-adventieven zoals Velderwt, Gingellikruid, Vlas, Koolzaad en Gewone boekweit.

Van muurflora is hier geen spoor. Voorts is ook een ons onbekend houtig plantje dat we niet kunnen thuisbrengen. Halvemaantjesmos komt overvloedig voor.

Spooreplacement

Langs de buitenmuur van de begraafplaats staan een aantal verwilderde Cotoneasters in bes, die worden ingezameld voor Filip. Ook hier treffen we Muurhagedis aan. De bermen zijn echter volledig vergiftigd met herbiciden, zelfs de jonge aanplantingen zijn geraakt. We treffen er voorts Heggenduizendknoop, Rapunzelklokje, Grote teunisbloem en Wilde reseda aan. Er is heel wat Sikkelsprinkhaan aanwezig, en ook zien we late Gierzwaluw overvliegen.

Omgeving Sint-Franciscuskerk

Langs een straatje waar de mensen iets toleranter zijn voor de wildernis vinden we Muurvarentje en Stijf ijzerhard (weer een wachtkamersoor).

In een gevelvoeg staat ook Roomse kervel. Op het kerkgebouw zelf is werkelijk niets te vinden.

Michottepark

Een voormalig kasteelpark met een diepe helling ligt nog deels in dit hok. Aan de ingang staat veel jonge Wollige sneeuwbal. Vermoedelijk zijn hier heel wat prevernalen te vinden, maar 't is er niet het seizoen voor, de recreatiedruk is hier enorm hoog, het beheer totaal niet gericht op behoud van inheemse soorten en de verwildering van streekvreemde sieroorten is dan ook niet te schatten.

In het hellingbosje verspreid vrijwel alleen Noordse esdoorn, vergezeld van Zomerlinde, Robinia, Laurierkers en Gewone vlier. In de kruidlaag domineert Klimop. Zeldzame verschijningen zijn Ruwe iep, Brede stekelvaren, Mannetjesvaren en Klein springzaad. Op sommige plaatsen treffen we Dolle kervel, Boskortsteel, Bosandoorn, Gewone sering, en Aalbes, maar ook weer vergezeld van tuinvormen van Gele dovenetel en Gevlekte dovenetel.

Langs de straat zien we o.a. Stokroos.

Provinciehuis

Na de middag speuren we verder in de straatjes en bereiken de site van het Provinciehuis tegen de spoorweg, waar we heel wat merkwaardige soorten aantreffen. Bovenaan de talud ontwikkelt zich een kalkrijke ruigte met oa. Gewone

ossentong, Bonte luzerne, Zwenkdravik, Grote zandkool en Witte honingklaver. Er duikt ook Liggende klaver op.

Wat lager en wat natter groeien soorten als Zeegroene en Rode ganzenvoet en heeft zich een pekeladventief gevestigd, nl. Stomp kweldergras. Deze laatste staat er uitgebloeid bij, maar na enig zoeken vinden we ook planten die weer beginnen te bloeien. Opvallende dieren zijn hier toch wel Tijgerspin en Blauwvleugelsprinkhaan. Langs de parking verlaten we de omgeving van het Provinciehuis.

Singel

De meeste soorten hebben we al gezien, maar hier groeit Hertshoornweegbree, nog een pekeladventief. Als we de stad weer ingaan ontmoeten we op een binnenparking we nog een mooie plant Brede lathyrus, die volop bloeit. Er staan al heel wat rozetten van Hoge fijnstraal klaar voor volgend jaar.

Dagobertstraat en Mathildegang

Hier zijn begroeide keldergaten aanwezig, maar zonder bijzondere soorten. Op een verlaten pand vinden we nog Tuinaardbei, Rode kornoelje en Grote leeuwenbek. Tegen een muur staan enkele planten Absintalsem in bloei. Verderop vinden we nog Gewone steenraket. Gele helmbloem staat er op enkele muren, soms in gezelschap van Muurvaren.

Keldergaten

We hadden ook een rubriekje voorzien voor de keldergaten, maar omdat tijdens de tocht mijn nota's verloren raken sommen we dit even op uit herinnering. Dat waren voornamelijk Gele helmbloem, Hemelboom, Muursla, Gewone melkdistel, Mannetjesvaren en Gewone vogelmuur.

Slot

We hebben vandaag zo'n 220 soorten gezien in dit deel van de stad. Er zijn ook ons onbekende soorten waargenomen. Een absolute nieuwkomer is natuurlijk *Chenopodium giganteum*, die we nog nooit eerder hebben ontmoet. Als we de Rodelijst van 2005 overlopen, vinden we Muizenoor als 'achteruitgaand' en Wollige sneeuwbal als 'zeldzaam'. In Nederland staat oa. Absintalsem nog wel op de Rodelijst. In de vorige lijst waren Stomp kweldergras, Hertshoornweegbree, Kleine leeuwentand, Muursla en Zeegroene ganzenvoet nog opgenomen. Deze soorten worden niet langer als bedreigd beschouwd.

Vooraf

Een echt urbaan onderzoek in het centrum van Geel hebben we nog niet eerder gedaan. We zijn met drietjes: Erik Molenaar, Geert Andries (tochtverantwoordelijke) en Rudy Van Loock. De stadsbiotoop is verscheiden, want er is de spoorweg, er is park, oude gebouwen, grote werken, industriegebieden, begraafplaats en een wirwar van straten en stegen. We onderzoeken in drie IFBL-hokken en eigenlijk die uurhokken. c5-38-44, c5-48-22 en d6-41-11. Voor een kleine stad als Geel is er in elk geval heel wat te zien.

Bespreking

omgeving station en spoorweg (c5-38-44)

Rond het station en de overweg treffen we een typische spoorwegflora, met Dichtbloemige en Amerikaanse kruidkers en Steenkruidkers, Ruige klaproos, Klein liefdegras, Kransnaalbaar en Groene naalbaar. Hier staat echter ook al heel wat Beklierde nachtschade en Hoge fijnstraal. Een raar steriel plantje met exotische allures blijkt een Tagetes (Afrikaantje). Een ons onbekend Tandzaad heeft blijkbaar makkelijk de stap naar de straatstenen gevonden, want het staat op beton, tussen straatstenen, in hoekjes en kantjes en langs het spoor. Zelfs in de plantenbakken waar het niet in is aangeplant zit er soms eentje. Deze thermofiele soort blijkt naderhand *Bidens triplinervia* var. *macrantha*. Zo meldt Filip Verloove: "In tuincentra wordt die meestal aangeboden als *B. ferulifolia* (nauw verwant) of zelfs *B. aurea* (compleet foutief)." In de stationsbuurt ligt ook de werf voor de herinrichting van de Zeggeloop, met wachtbekkens, puinhopen, plassen en oude slootjes. Hier vinden we tal van pioniers van stikstofrijke ruigten, maar ook enkele fraaie soorten als *Datura ferox*, *Echinochloa muricata* subsp. *microstachya* en Nieuw-Nederlandse aster. Als we 's avonds door een ander deel van dit hok in de straat passeren kunnen we nog enkele zaken toevoegen aan de lijst, oa. Lavendel, Noorse esdoorn, Kleine veldkers, Straatliefdegras, Gewone reigersbek, Zilverschildzaad, Zegekruid en Gehoornde klaverzuring.

Werven aanleg zeggeloop en fietspad (c5-38-44)

In de stationsbuurt ligt ook de werf voor de herinrichting van de Zeggeloop, met wachtbekkens, puinhopen, plassen en oude slootjes. Hier vinden we tal van pioniers van stikstofrijke ruigten, maar ook enkele fraaie soorten als *Datura ferox*, *Echinochloa muricata* subsp. *microstachya* en Nieuw-Nederlandse aster. De wijkagent heeft waarschijnlijk al heel wat raars meegemaakt in Geel, maar de man neemt toch de moeite eens te polsen wat wij in die modderpoelen aan het zoeken zijn. Langs de fietsweg in aanleg gaan we naar het park.

Park (c5-38-44)

Een formeel park is natuurlijk een ideale plek voor allerlei opportunistische soorten. Onder tal van inheemse bosplanten zoals Bosveldkers, Hazelaar, Gewone es en Hulst treffen we veel Hangende zegge, dat ontsnapt was uit aanplantingen. Er zijn pioniers te over in de perken en moestuinen zoals dat goeie oude Papegaaiekruid, maar ook tuinontvluchters zoals een niet-purperen vorm van Gehoornde klaverzuring, Kleine pimpernel, Gele kamille en Akkerklokje. Er is ook open water: slechts één soort - Klein kroos - kon worden genoteerd.

Straten, muren, stegen (c5-38-44)

We snuffelen wat rond in de stegen en straten en vinden toch heel wat, zij het maar één echte soort van muren en rotsen, nl. Muurvaren. De overige soorten houden soms van schaduw zoals de bossoorten Mannetjesvaren, Klimop, Zoete kers en Bleeksporig bosviooltje, dat we aantreffen tussen de straatstenen.

We vinden natuurlijk ook vreemde subtropische soorten, zoals Engelenboom, Petunia, Oosterse karmozijnbes en *Oxalis debilis* var. *corymbosa*. met roze bloemen en oranje punctatie op de bladrand-onderzijde. Aan de achtertuinen verwilderde Japanse en Sachalinse duizendknoop. Enkele wilde lianen: Klimop, Hop en Heggenduizendknoop.

Straten, muren, stegen (c5-48-22)

Na de middagpauze doorzoeken we de straten rond de Sint Amandskerk waar we slechts losse nota nemen, voor zover de vondsten iets bij dragen aan de lijst van het vorige km-hok. Aan en rond de kerk vinden we bv. Schijnaardbei, Straatliefdegras, Tomaat, Beklierde nachtschade, Oosterse karmozijnbes, Muurvaren (in een keldergat) en Muurleeuwenbek.

In een goot groeit Hertshoornweegbree. De gerestaureerde kerk is volledig geschoond van alle leven.

Verder op in de winkelstraat noteren we nog meer Muurvarentje, ook op vrij jonge muren. In keldergaten oa. Goudenregen, Vertakte leeuwentand en Muurleeuwenbek.

Straten, muren, stegen (c6-41-11)

Aan Sint Dymphna is heel wat gerestaureerd. De straten zijn behoorlijk voorzien van doodgespoten planten. Het lijkt niet veel, maar in gevelvoegen zien we (voor het eerst vandaag) Noordse esdoorn, op een voetpad Veerdelig tandzaad. Op enkele zandhopen merken we voor eerst ook een plant Vlinderstruik op. De oude muur waar tevoren nog Tongvaren op stond is overwoekerd met groenvoorzieningen. Hiertussen vallen enkele planten Brede lathyrus op.

Kerk en begraafplaats (c6-41-11)

Tussen de straatstenen vinden we kleine sedumachtige rozetjes van Randjesbloem, een fraaie vondst! Ook deze kerk staat in de steigers en wordt mooi wit gepoetst, zodat je zelfs niet meer ziet dat het om een oud gebouw gaat.

De begraafplaats levert weinig op, maar zie: uit tuinafval verwildert *Miscanthus sinensis*. Er staat echter wel Hoge fijnstraal en Witte winterpostelein. De onnatuurlijk kale zandvlakte herbergt plaatselijk nog iets merkwaardigs: een soort geelsterren staan in groepjes tussen de graven. Dit is toch niet hun groeiseizoen? Er is uiteindelijk toch een oude muur die het natuur-beschermen waard is: er staan heel wat Muurvarens op, met de muurvorm van Schaduwgras, wat Mahonia, en de neofyt *Lonicera nitida*.

Als we de kerk aan de noordzijde passeren zien we op de nog niet gerestaureerde muren een mooie populatie Steenbreekvaren, verspreid flink wat Muurvaren en plaatselijk veel Zijdemos. Voor hoelang nog?

Slot

Er valt hoe dan ook wat te leren uit het urbaan onderzoek. We zien vandaag meer dan 200 soorten planten en enkele mossen. Twee Rode lijstsoorten moeten vermeld: Muizenoor in een gazon en Gele kamille, een verwilderde Anthemis uit het park. Dit was de laatste kalender uitstap voor ons in 2006 en de eerste keer dat we *Bidens triplinervia* var. *macrantha* noteerde in 'the wild'.

Nieuwsbrief ZWAMMEN

6e jaargang, nr. 1
januari 2006

natuurpunt
Studie

Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt

Momenteel zijn er in Vlaanderen 12 paddestoelenwerkgroepen van Natuurpunt actief. Zij organiseren talloze excursies waarbij aandacht besteed wordt aan educatie. De werkgroepen doen aan inventarisatie van gebieden. Deze gegevens worden systematisch ingevoerd op uurhokniveau (4 km x 4 km) of op kwartierhokniveau (1 km x 1 km). Deze gegevens kunnen op termijn gebruikt worden voor het samenstellen van een atlas. In Vlaams-Brabant werd in 2001 een atlasproject opgestart met ondersteuning van de provincie. Momenteel wordt naar 20 gemakkelijk herkenbare soorten die in bosgebieden voorkomen gekeken. U kan hier als vrijwilliger actief aan deelnemen. Nieuwe vrijwilligers zijn welkom: een handige brochure voor het herkennen en determineren van de soorten wordt gratis verspreid en er zijn talrijke cursussen voor beginners en educatieve wandelingen.

Informatie excursies, cursussen en atlasproject:

Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Coxiestraat 11
2800 Mechelen
015/ 29 72 22

Hans Vermeulen
Graatakker 11
2300 Turnhout
tel. 014 47 29 53

E-mailadres:
paddestoelen@natuurpunt.be

Antwerpse Mycologische kring, Paddenstoelenweekend 2 – 5 november 2006

Michel Asperges

In het weekend van 2 tot 5 november 2006 was er in Tongerlo een zeer interessante mycologen bijeenkomst georganiseerd door AMK (verantwoordelijke L. Noten). Tijdens één van de excursies (4 november 2006) in Averbode in het natuurreserveaat "Catselt" d6-31-11 van Natuurpunt hadden we het geluk om de eerder zeldzame **vogelveerzwam** (*Onygena corvina* Albertini en Schweinitz ex Fries) te vinden.

Hyfen en sporen vergroting 10 x 100.

Aan de rechter zijde sporen en aan de linker zijde lege bolvormige asken te zien.

Morfologie:

Vogelveerzwam

We zien de sporendragers met het bolvormige hoedje en de steeltjes. Het grootste deel van de foto zijn haren. (Nikon 200 vergroting 10 x)

Kalender Paddenstoelenwerkgroep Mycoflora, Natuurpunt Dubbelloof

Anja Wijns

KALENDER 2007 Determinatiewandelingen:

7 januari:	Prinsenpark Retie:	parking Prinsenpark, bezoekerscentrum
4 februari:	Vrizelhof Oelegem:	parking Vrizelhof
11 maart:	Wijnegempark Wijnegem:	parking taverne rechtover kerkhof
15 april:	Rothoek Westerlo:	Snepkensbrug, baan Zoerle-Parwijs Herselt
20 mei:	Herberg Herselt:	Toons boerderij, Kipdorp
24 juni:	Merodebossen Herenthout:	parking Prinsenhof
19 augustus:	Breeven:	kerk Geel ten Aard
2 september:	Zoerselbos Zoersel:	bezoekerscentrum
7 oktober:	Vordenstein Schoten:	parking Vordenstein
14 oktober:	Mosterdpot Duffel:	baan Duffel-Mechelen rechts na spoorweg
18 november:	Driehoeksbos Oelegem-Schilde:	parking Regenbooghoeve
16 december:	Averegten Heist op den Berg:	parking Boshuis

Dit zijn telkens zondagvoormiddagen van 09.00u tot 12.00u

Meer info: Anja Wijns 014/75 02 15 of 0496/72 48 11

Mycologia Zuid-West-Vlaanderen
Maandelijke paddenstoelentochten en
microscopie in 2007

Christine Hanssens

Zoeken naar paddenstoelen, schimmels en andere zwammen op woensdagnamiddag

- 3 januari Winterpaddenstoelen in de Kleiputten te Kortrijk..... met nieuwjaarsdrink! Gids: Frank Vandendriessche
Afspraak: om 13u30' aan het N.e.c.de Steenoven, Schaapsdreef 29 te Kortrijk
- 7 februari Zoeken in het Leiebos te Wevelgem
Gids: Michel Lagae
Afspraak: om 13u30' parking langs de Leie of 13u20' aan Bissegemkerk
- 7 maart Paddenstoelen in het Prov.domein de Gavers
Gids: Lucrèse Vannieuwerburgh
Afspraak: om 13u30' parking Oost (Deerlijk)
- 4 april Paddenstoelen in het Prov.domein Wallemote-Wolvenhof te Izegem
Gids: Frank Vandendriessche
Afspraak: om 13u30' parking domein Kokelarestraat te Izegem
- 2 mei Paddenstoelen in het Mortagnebos te St.Denijs Zwevegem
Gids: Frank Vandendriessche
Afspraak: om 13u15' aan de kerk van Zwevegem-Knokke
- 6 juni Op zoek op de Kanaaloevers en Orveytbos te Moen
Gids: Christine Hanssens.
Afspraak: om 13u15' aan de kerk van Zwevegem-Knokke
- 5 september Op zoek in het Prov. Domein "het Veld" te Ardooi
Gids: José Vandeplancke
Afspraak: om 13u30' parking van het domein via Bruggesteeweg
- 3 oktober Herfstpaddenstoelen in Den Doel te Zonnebeke
Gids: José Vandeplancke
Afspraak: om 13u15' A 19 afrit Beselare-Bellewaarde of 13u30' parking domein
- 7 november Paddenstoelen zoeken in het Prov.domein De Vierlingen te Zillebeke
Gids: Christine Hanssens
Afspraak: om 13u.15' parking van Prov.domein De Palingbeek te Zillebeke
- 5 december Paddenstoelen in de omgeving van de Kulak te Kortrijk
Gids: Frank Vandendriessche
Afspraak: om 13u.30' op de parking van de Kulak

Maandelijks microscopie, Paddenstoelen en andere zwammen microscopisch bekijken op woensdagnamiddag.

Afspraak: om 13u30' in het N.e.c. de Steenoven, Schaapsdreef 29 te Kortrijk

17 januari

21 februari

21 maart

18 april

16 mei

20 juni

21 november

19 december

Inlichtingen:	Hanssens Christine	056/212313
	Lagae Michel	056/417074
	Vandendriessche Frank	056/227139
	Vandeplancke José	056/354364
	Vannieuwerburgh Lucrèse	056/719040

Paddestoelen Werkgroep Westhoek (PWW) bestaat 10 jaar!

Roosmarijn Steeman

Ter gelegenheid van hun 10-jarig bestaan, organiseerde de PWW een Amateur-mycologendag met als thema: Paddenstoelen in de Westhoek. In totaal kwamen 82 geïnteresseerden uit heel Vlaanderen voor dit evenement naar de Panne.

Het was een goed gevuld programma met niet alleen mycologische voordrachten, maar ook natuurbeheer kwam aan bod. Marc Leten (ANB) had het over het natuurbeheer in de westhoek, en stond open voor suggesties van de mycologen, voor een paddenstoelvriendelijk natuurbeheer. Christine Hanssens (Mycologia ZW-Vlaanderen) liet ons kennis maken met de 30 meest voorkomende en gemakkelijk herkenbare soorten uit de Mycena-groep. Prof. Annemieke Verbeken (RUG, OVMW) had het over Melkzwammen en Russula's aan de kust. Zij stelde vast dat er nog heel wat soorten uit beide groepen tot hier toe niet werden waargenomen in de Westhoek, terwijl het geschikte biotoop wel aanwezig is. Een overzicht van soorten die mogelijk aan de kust nog voorkomen, moet een stimulans zijn, om de komende jaren extra aandacht te schenken aan deze biotopen en deze soorten. De naaldbossen aan de kust bijvoorbeeld, hebben nog heel wat meer te bieden dan de verzuurde naaldbossen in het binnenland. Tijdens de middag werd door Euromex een demonstratie van digitale beeldopnames via microscoop en binoculair gegeven.

Het belang van de amateur-mycoloog in Vlaanderen werd door Professor van der Veken (OVMW) sterk benadrukt in zijn betoog. Slijmzwammen in de Westhoek zijn een specialiteit die Jacky Launoy (PWW) zich eigen heeft gemaakt. De kunst om hiervan mooie foto's te maken en boeiende uitleg te geven, heeft zelfs interesse bij zijn kleinkinderen opgewekt. Om alle kinderen iets bij te leren over paddenstoelen, ga je best spelenderwijs te werk. Hilde Nottebaere van de Zeevonk (jeugdvereniging voor natuur) gaf een aantal tips en voorbeelden van doe-activiteiten rond paddenstoelen. Tenslotte illustreerde Pol Debaenst een aantal bijzondere waarnemingen die de afgelopen jaren in de Westhoek werden gedaan. Deze zeer interessante en goed georganiseerde dag werd afgesloten met een receptie, aangeboden door de Dienst Toerisme van de Panne en Euromex.

Wij wensen de PWW nog vele mooie jaren tegemoet.

Wie lid wil worden van PWW, kan zich aansluiten door de lidmaatschapbijdrage van 8 euro te storten op rekening nr. 474-52117611-18 van de PWW te Veurne. Als lid kan u vrij deelnemen aan alle activiteiten van PWW en u ontvangt driemaandelijks het tijdschrift 'De Aardster'.

25 JAAR OOST-VLAAMSE MYCOLOGISCHE WERKGROEP (OVMW)

Roosmarijn Steeman

Ter gelegenheid van hun 25-jarig bestaan organiseerde de OVMW op 9 en 10 september een geslaagde paddenstoelententoonstelling. Het tweede deel van de jubileumviering bestaat uit een kort symposium (dat doorgaat aan de Universiteit Gent, H.I.K.W., Ledeganckstraat 35, Gent, Auditorium 4) op zaterdag 16 DECEMBER 2006.

14.00	25 jaar O.V.M.W. – Paul Van der Veken
14.30	25 jaar ascomyceten verzamelen – Bernard Declercq
14.50	Phlegmacium, een persoonlijke ontdekkingstocht – Peter Verstraeten
15.20	KOFFIEPAUZE
15.50	Vindlijsten, toen en nu – Annemieke Verbeken
16.20	Medicinale fungi – Joseph Poppe
16.50	Paddestoelen in de duinen – Jacky Launoy
17.30	Drink

Paul Vanderveken (voorzitter) en Mieke Verbeken (secretaris) hopen u talrijk te verwelkomen op dit feestelijk gebeuren!

ZWAM gaat online

Roosmarijn Steeman

Het kon niet langer uitblijven, vanaf heden is ook de ZWAM, bereikbaar via het internet!

Wat kan u er op terugvinden?

Hieronder een korte opsomming:

- info betreffende de vereniging, het bestuur & de Heksenkring (met downloadbare fragmenten/kleurenfoto's/artikels)
- een overzicht van de publicaties van de vereniging
- de volledige lijst van beschikbare boeken en tijdschriften in de bibliotheek
- de "Nieuwsflash" met speciale vondsten (iets gevonden? Doorsturen graag!)
- de Fotogalerij, met in de toekomst hopelijk ook uw foto's!
- een overzicht van onze excursies met contactadres van de gids en handige downloadbare wegenkaartjes met aanduiding van afspraakplaats.

Neem gerust eens een kijkje op www.zwamleuven.org . Veel surfplezier!

Een uitgave van
Natuurpunt,
vereniging voor
natuur en
landschap
in Vlaanderen

